

A B C

PRAKTINIAI
VEIKLOS
PATARIMAI
KŪRĖJAMS IR
ATLIKĖJAMS

Veiklą finansuoja

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Sigita Ivaškaitė, 2020
Gintarė Masteikaitė, 2020
Anastasija Dichtiar, 2020
Laima Zamžickė, 2020

Kalbos redaktorė – Kristina Pilitauskienė
Dizainas – Anton Nobolotnyj

Leido Lietuvos šokio informacijos centras, 2020

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo
bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų
banke (NBDB). ISBN 978-609-96196-2-0

ABC PRAKTINIAI VEIKLOS PATARIMAI KŪRĖJAMS IR ATLIKĖJAMS

Ižanga	4
Šokio kūrybinis procesas ir rezultatas (Birutė Banevičiūtė)	5
Edukacinė stipendija (Loreta Vaskova)	9
Projekto rengimo ABC (Aistė Ulubey)	14
Kūrybinė biografija arba CV (Goda Dapšytė)	19
Meno kūrėjo statusas (Goda Dapšytė)	23
Autorių (ir atlikėjų) teisės (ir pareigos) (Goda Dapšytė. Komentarai Anastasijos Dichtiar, Skirmantos Balsevičienės I LAW LEXTAL)	26
Veiklos formos (Anastasija Dichtiar. Komentarai Godos Dapšytės).....	34
Išvaizdos ir turinio derinys – jūsų viešieji ryšiai (Sigita Ivaškaitė)	47
You never pitch alone! / Niekada nepičiname vieni! (Lene Bang)	51
Aktualiausia informacija apie šiuolaikinį šokį ir cirką Lietuvoje	55
Universitetinės ir neuniversitetinės aukštojo mokslo studijos bei profesinio mokymo įstaigos Lietuvoje (šokis)	57
Šiuolaikinio šokio studijos užsienyje	61
Šiuolaikinio cirko studijos užsienyje	66

Ižanga

Prabėgus 10 metų nuo pirmo informacinio „Šokėjo ABC“ leidinio, Lietuvos šokio informacijos centras nusprendė informaciją atnaujinti ir pritaikyti ne tik sparčiai besikeičiančiam kontekstui, bet ir platesnei auditorijai. Šis atnaujintas leidinys, apimantis daug teorijos, praktinių patarimų, išvalgų, kuriomis dalinasi geriausi savo srities profesionalai iš Lietuvos ir užsienio, skirtas ne tik šokio, cirko, bet ir kitų scenos meno sričių studentams ir jaunesiems profesionalams, kultūros vadybininkams.

Mūsų tikslas – palengvinti kiekvieno pradedančiojo kūrybinį ir praktinį kelių scenos meno srityje, pateikti ar/ir supažindinti su įrankiais, kuriuos kiekvienas gali pritaikyti sau. Šis leidinys pravers ir norintiems atsinaujinti ir pasitikrinti savo žinias.

Leidinyje apžvelgiamos temos apima tiek kūrybines praktikas, tiek bazines kultūros vadybos žinias, kurias neabejotinai turi įsisavinti ir žinoti visi savarankišką kelių pradedantys kūrėjai.

Džiaugiamės galėdami pristatyti specialiai šiam leidiniui skirtus autorinius tekstus: kūrybinį procesą ir jo metu kylančias dilemas apžvel-

giantį straipsnį „Šokio kūrybinis procesas ir rezultatas“, tekstą, analizuojantį vis aktualesnę sritį, – kaip profesionaliai prisistatyti ir pristatyti savo kūrybą užsienio profesionalams „You never pitch alone! / *Niekada nepičiname vieni!*“, viešųjų ryšių pradmenis pristatantį straipsnį „Išvaizdos ir turinio derinys – jūsų viešieji ryšiai“. Kituose tekstuose rasite pagrindinę informaciją apie projektų paraiškų rengimą, stipendijų rūšis ir jų prašymų rašymą, kaip profesionaliai paruošti savo gyvenimo aprašymą, ką reikia žinoti apie autorines teises, muzikos naudojimą, kodėl svarbu gauti menininko statusą. Taip pat leidinyje pateikiama informacija apie Lietuvoje ir užsienyje veikiančias aukštąsias mokyklas. Svarbu pabrėžti, kad pateikiame tik keletą mūsų akimis svarbiausių užsienio mokyklų, jų yra tikrai daug daugiau, ir ne tik Europoje, bet ir Azijoje, Kanadoje, JAV.

Informaciją galite skaityti pasirinkdami dominančią temą arba kaip knygą nuo pradžios iki pabaigos. Taip pat norėdami gauti daugiau informacijos apie Lietuvos šiuolaikinio šokio ir cirko organizacijas, jų vykdomas menines ir edukacines veiklas, būtinai pasinaudokite mūsų parengtais įrankiais www.dance.lt puslapyje. Žinoma, lauksime jūsų komentarų ir išvalgų, kurių temų jums pritrūko ir kurias jų turėtume paplėsti.

Šokio kūrybinis procesas ir rezultatas

Dr. Birutė Banevičiūtė

„Tapsiu žinomu. Sukursiu tai, ko niekas dar nėra sukūręs. Šios temos dar niekas šokyje nenaudojo. Man neįdomu, ką kiti sukūrė, todėl nežiūriu. Būsiu pirmasis“. O kokie motyvai jus skatina kurti šoki? Ar išvis keliate toki klausimą – kodėl aš kuriu? Ar mąstote, kodėl kiti turėtų žiūrėti, ką jūs sukūrėte? Ir dar mokėti už tai pinigų.

Šoku ir galvoju, kad galiu kurti

Ar būna, kad šokate ir jaučiate, jog nepakanka to, ką siūlo choreografas? Ar norisi savaip atlikti kito sukurtą choreografiją, ką nors pakeisti, pridėti savo judesių? Ar klausiate savęs, kodėl kyla toks noras, kodėl jums neužtenka tik šokti ir būti puikiu atlikėju? Kartais atrodo, kad esate prikaupę daug šokio patirties ir galite patys sukurti šokio kompoziciją ar net spektaklį. Kodėl kartais toks galvojimas nuveda ne

tuo keliu ir ne prie to rezultato, kurio tikėtės? Kodėl, sukūrę vieną puikią kompoziciją ar spektaklį, dauguma šokėjų daugiau nebekuria arba sukuria nebe tokius įdomius ir originalius kūrinius?

Kūryba – tai žinios

Šokio kūrybai neužtenka vien intuicijos, pojūčių, jausmų, žingsnių ir judesių. Meninė kūryba apskritai – ne tik emocinė, bet ir intelektualinė veikla, kuriai reikia įvairių žinių. Tai dar XX a. viduryje įrodė meno filosofai ir psichologai Nelsonas Goodmanas, Howardas Gardneris ir kt. Verta pasiskaityti. Jie teigia, kad šokis, kaip ir kiti menai, tai – simbolių sistema, t. y. neverbalinė kalba, kuriai suprasti ir vartoti reikia tam tikrų kompetencijų. Jei šokėjų veda vien emocijos ir prikauptas judesių bagažas, kaip paskata šokio kūrybai, to užtenka vienam ar dviem kūriniams. Jei norite sukurti daugiau nei vieną kompoziciją, reikia žinių – komponavimo principų, šokio

elementų (erdvės, laiko, energijos) raiškos ir jos variantų, dinamikos kūrimo, dramaturginės struktūros, santykio su muzika ir t. t. Intuityviai tokių dalykų negali žinoti, todėl jų reikia mokytis. Kai kas sako, kad kūrybos neįmanoma išmokyti ir išmokti, kad žmogus turi būti gimęs kūrybai, t. y. turėti įgimtą talentą. Tai nėra tiesa. Kūrybos galima ir reikia mokytis. Aišku, nebūtinai formaliose švietimo institucijose. To galima išmokti savarankiškai, studijuojant literatūrą, analizuojant kitų choreografų, ypač žymių, darbus. O labiausiai – keliant klausimus sau: ką darau, kodėl, kaip ir kam to reikia.

Nuo ko pradėti?

„Kai girdžiu muziką, matau judesius. Aš pradėdau nuo muzikos. Pagal šią muziką man norisi šokti“. Tai gali bet kuris žmogus. Net ne šokėjas. Tam nereikia žinių ar supratimo. Diskotekose, gimtadienio šventėse visi šoka, kaip kas nori ar moka. Tai spontaniška saviraiška, o ne šokio kūryba. Kodėl? Šokis, kaip ir kiti menai, atlieka įvairias funkcijas žmogaus gyvenime: religinę-ritualinę, pramoginę-socialinę, simbolinę-komunikacinę. Pramoginė-socialinė funkcija atsiskleidžia tada, kai girdėdami mums patinkančią muziką, norime judėti, šokti, siekdami atsipalaiduoti, susipažinti, patikti, sužavėti būsimą partnerį ir pan. Tokiose situacijose natūraliai improvizuojame, t. y. šokame kaip mokame ar kaip jaučiame, negalvodami, ar kitiems įdomu ir prasminga į mus šokančius žiūrėti. Negalvojame, ką supranta į mus žiūrintieji, nes neturime tokio

tikslo. Simbolinė-komunikacinė šokio funkcija siejama su sceniniu šokiu, kai siekiama tikslo perduoti estetinę žinių kitiems. Tai reiškia, kad siekiame ne patikti ar atsipalaiduoti, o perteikti kitiems savo požiūrį į literatūros kūrinį, socialinę problemą, žmogaus egzistencijos klausimus ar kitas idėjas. Siekiame sukurti naujas prasmes, išreikštas šokio kalba. Todėl šokio kūrybą reikėtų pradėti nuo apmąstymų, kokią žinutę norite perteikti kitiems, ką norite pasakyti savo kūryba. O svarbiausia – atsakyti sau į klausimą, kodėl kitiems turėtų būti svarbu pamatyti jūsų požiūrį ar suprasti jūsų žinutę.

Nuspręsti, pasirinkti ar pajauti?

Kai nuspręsite, ką ir kodėl norite kitiems pasakyti savo kūriniu, reikės pasirinkti, kaip tai darysite. Galite pradėti nuo muzikos, kuri būtų jūsų idėjos perteikimo pagrindas, paieškų. Tačiau šiuo atveju kyla pavojus iliustruoti muziką judesiais. Iš vienos pusės tai yra saugu, ypač pradantiems kurti, nes muzikos kūrinys pats savaime turi struktūrą, prie kurios jūs taikotės, bet nekuriate struktūros patys. Žvelgiant iš kitos pusės, tai gana rizikinga, nes galite „nepatempti“ muzikos svorio, ypač jei kūrinys žinomas ir statytas žymių choreografų. Tad tikriausiai neverta pradėti nuo Moriso Ravelio „Bolero“ ir manyti, kad galėsite pasakyti daugiau nei Morisas Bežaras ar Roland Petit. Galite pradėti nuo

judiesių paieškos, kurie taptų jūsų idėjos raiškos pagrindu. Tačiau šiuo atveju kyla pavojus iliustruoti mintis judesiais ir taip nuklysti į imitavimo lankas, kur imsite tirtėti visu kūnu norėdami parodyti baimę ar greitai bėgiosite ratu siekdami perteikti nevilgtį. Kita vertus, yra rizika, kad sudėsite visus judesius, kuriuos mokate, tik kita tvarka nei kiti choreografai ir perpildysite kūrinį abstrakčios choreografijos, kurios tikslas bus aiškus tik jums patiems. Galite pradėti nuo tyrimo, kurio rezultatai padėtų rasti jūsų idėjos raiškos priemones. Šiuo atveju tikėtina, kad imsite stebėti, analizuoti kitų choreografų kūrinius ir netyčia susidursite su plagiovimo rizika. Tačiau, jei nesidomėsite, ką kiti iki jūsų yra sukūrę, imsite išradinėti dviratį ir būsite n-tasis, pripildęs sceną kėdžių, kibirų, vandens, smėlio, plunksnų, ekranų, batų, obuolių ir kitų vaisių. Arba landžiosite tarp medžių apsibarstę samanomis ir didžiuositis, kaip originaliai jūs viską sumąstėte. Deja, daugiau mačiusiems jūsų atradimai gali sukelti juoką arba nusivylimą, kad jaunimas nieko naujo nesugalvoja. Neabejotinai tie atradimai yra svarbūs jums ir nauji jūsų patirties atžvilgiu. Bet reiktų savęs paklausti, kodėl kiti turėtų žiūrėti jūsų kūrybinius bandymus. Ir dar mokėti už tai pinigų. Kita vertus, jei neviešinsite savo kūrybos, nesužinosite, ko ji verta ir kuria kryptimi jums toliau judėti. Todėl gal reiktų pradėti nuo proceso parodymo ir aptarimo su kolegomis ar draugais artimame rate.

Kūrėjo etika

Bandant atsakyti į išvardintus klausimus, gali apimti nevilgtis. Tai ką daryti? Kaip kurti, kad sukurtumėte ką nors naujo, reikšmingo, originalaus, įsimenančio ir verto sumokėtų už bilietą pinigų? Atsakymas gali būti paprastas – vadovautis kūrėjo etika ir būti sąžiningam, mokytis ir domėtis, tyrinėti ir kaupti, analizuoti ir įsivertinti, nusivilti ir pradėti iš pradžių. Kurti, nes negalite nekurti. Kaip sakoma, jei gali nedainuoti, nedainuok. Jei galite nekurti, nekurkite. Būkite puikus, išraiškingas šokėjas, pasižymintis savita jums patikėtos choreografijos interpretacija. Tai ir bus jūsų interpretacinė kūryba. Kiekvienas choreografas svajoja apie tokį intelektualų ir kūrybingą šokėją. Tačiau, jei negalite nekurti ir jaučiate, kad turite minčių daugiau nei vienam kūriniui, bandykite, nerkite į nežinomybės vandenyną ir tikėkite, kad išplauskite. Sėkmingai išplaukti galėsite tik atsakingai derindami tyrimą, judesių ir muzikos paieškas, savo idėjas ir kitų perspektyvas, šokio komponavimo žinias ir šokio elementų raiškos gebėjimus, pojūčius ir intuiciją, intelektą ir emocijas. Apgalvokite, ką matys ir supras žiūrovas ir ką jam norime pasakyti. Sąžiningumas prieš save ir žiūrovą – pagrindinis jūsų kūrybinio proceso matas.

Auksinis scenos kryžius ir kitos nelaimės

Kūrybos įsivertinimas ir įvertinimas, t. y. sėkmių ir nesėkmių analizė bei kūrinio lygio nustatymas, yra būtini procesai kiekvieno kūrėjo veikloje. Dažnas menininkas, analizuodamas savo kūrybą, yra linkęs pernelyg save kritikuoti ir menkinti, todėl objektyvaus asmeninės kūrybinės veiklos vertinimo reikia mokytis. Šiais laikais vyksta nemažai seminarų, kuriuose pateikiami šokio kūrinių vertinimo kriterijai ir paaiškinami jų taikymo principai. Ir nors daugelis sako, kad savo kūrybą vertinti sunku, vis dėlto tai daug lengviau, nei priimti kitų vertinimus. Jie gali atnešti ne tik džiaugsmą, bet ir skausmą, nusivylimą ar pyktį. Teigiami įvertinimai, žinoma, teikia pasitenkinimą ir skatina kurti toliau. Tačiau prideda atsakomybės ir įtampos, nes norisi sukurti dar geresnį kūrinį. Kita vertus, jei pasitenkinimą savo kūryba atneša kitų teigiama nuomonė, vadinasi, kuriate, kad ką nors gautumėte – pripažinimą, premiją, medalį ar kitą „saldainį“. Jei nusiviliate ar supykstate, kai kitų nuomonė yra neigiama, vadinasi, kuriate, kad kam nors ką nors įrodytumėte ir vėl gautumėte tą patį apdovanojimo „saldainį“. Abiem atvejais tai ne

pačios tinkamiausios priežastys kūrybai, nes esate vedami išorinės motyvacijos. Pavojinga, nes vieną dieną gali nebeužtekti veiksnių iš išorės, skatinančių veikti. Alkoholis, narkotikai, azartiniai žaidimai gali tapti būdu panirti į apgaulingą tikrovę ar pabėgti nuo išgyvenamų emocijų. Depresija ir savižudybės – dažni atvejai menininkų pasaulyje. Kad to išvengtumėte, reiktų nuolat apmąstyti ir stengtis suvokti kylančias emocijas, susijusias su jūsų kūrybos vertinimu. Verta savęs paklausti, kodėl supykote ar nusivylėte, kai jūsų kūrinys buvo įvertintas neigiamai? Ar jūsų emocijų lygis priklausė nuo to, kas neigiamai įvertino – pripažintas teatrologas ar giminaitis, kolega ar draugas? Suprantama, jog pripažinimas ir įvertinimas yra reikšmingi menininkų profesinei karjerai, ypač jos pradžioje, kai reikia susikurti sau „vardą“. Nuo to priklauso jūsų kūrybos paklausa, o tuo pačiu – ir piniginis atlygis. Tačiau pirminė ir teisingiausia paskata kūrybai turėtų būti vidinis noras pažinti ir suvokti tikrovę, atrasti ką nors naujo savo paties ar šokio pasaulio atžvilgiu, komunikuoti per šokį su kitais, galvojant apie susikalbėjimą, o ne apdovanojimus. Visa kita ateis su laiku ir jūsų sąžiningu, kruopščiu ir nuoširdžiu kūrybiniu darbu.

Edukacinė stipendija

Loreta Vaskova

Kas tai yra?

Tai – Lietuvos kultūros tarybos programa, kurioje stipendijomis (iki 3600 Eur) skatinama įvairių sričių menininkų (ypač nuo 18 iki 35 m.) edukacinė veikla. Programa paraiškas priima tris kartus per metus, o tikslesnę informaciją dėl priėmimo datų galima rasti svetainės www.ltk.lt/ skiltyje „Stipendijos“.

Kokią veiklą galima siūlyti?

Edukacinė veikla gali būti labai įvairi. Pavyzdžiui, dalyvavimas kūrybinėse dirbtuvėse, pranešimo skaitymas konferencijoje, lankymasis tarptautiniame meno festivalyje, praktika arba asistavimas žymiam menininkui ir t. t. Bet koku atveju tai – veikla, susijusi su menininko mokymusi, profesiniu tobulėjimu arba gilinimusi į kurį nors specifinį meno srities reiškinį.

Ką reikėtų padaryti, kad pretenduotum į edukacinę stipendiją?

- 1)** Susirasti edukacinę veiklą ir gauti oficialų kvietimą¹;
- 2)** prieš pildant paraišką siūloma atsižvelgti į LKT svetainės skiltyje „Stipendijos“ nurodytus programos prioritetus, kuriais rašant galima vadovautis;
- 3)** užpildyti paraiškos formą (yra LKT svetainėje) ir pateikti visus reikiamus dokumentus;
- 4)** laukti rezultatų, kurie skelbiami LKT tinklalapyje po ekspertų įvertinimo. Vėliau su edukacinių stipendijų programos laimėtojais sudaromos sutartys;
- 5)** gauti oficialų raštą arba kitokią medžiagą, kuri pagrįstų jūsų dalyvavimą veikloje;
- 6)** pristatyti raštą, veiklos rezultatus ir ataskaitą į LKT.

SVARBU! Kilus klausimams arba neaiškumams, rekomenduojama susisiekti su savo meno srities koordinatoriumi iš LKT ir juos užduoti.

¹ Pavyzdžiui, edukacinės dirbtuvės gali būti mokamos, todėl kvietimo neįmanoma prisegti, bet galima tokią informaciją nurodyti paraiškoje. Galimos įvairios išimties pagal situaciją, bet jos turi būti pagrįstos.

Dėl ko menininkui, įgijusiam aukštojo mokslo diplomą, reikalinga edukacinė stipendija?

Visų pirma, tai priklauso nuo kiekvieno asmeniškai, juk gali užtekti universitetinių žinių ir įgūdžių kūrybai. Tačiau universitetas – tik viena iš galimybių, o tobulėti, gilinti specifines žinias, plėsti akiratį ar išmokti naujų dalykų galima ir įsisavinus edukacinę stipendiją. Toks nuolatinis mokymasis gali iš dalies prisidėti prie geresnės karjeros, kuri reiškia „(ital. *carriera*) bėgimą, gyvenimo trajektoriją, veiklą. Arba (pranc. *carriere*) tai – veiklos dirva, sritis. Šis žodis turi sąsają su žodžiu „karjeras“ (pranc. *carriere*) – akmenų skaldykla, vieta, kur kasamos naudingos iškasenos“². Taigi tinkamai pasirinkta edukacinės stipendijos veikla gali būti ne tik

paprastos iškasenos, bet ir taurieji metalai, kurie suteikia naudingos patirties, papuošia menininko gyvenimo aprašymą. Įvairios kokybiškos stažuotės ar kūrybinės dirbtuvės – savotiškas simbolinis menininko kapitalas, kuris žymi „įvairių prasmų, vardų bei laipsnių produkavimą, nominacijų teikimo galią. Simbolinį kapitalą kuria įvairios institucijos bei organizacijos, teikiančios svarbias nominacijas, laureato titulus, diplomus ir kitokias kultūrinio dominavimo regalijas. Kultūrinės kovos lauke, pasitelkiant kultūrinį ar simbolinį kapitalą, siekiama įgyti kuo daugiau galios“³. Be to, XXI a. viena iš svarbiausių žmogaus kompetencijų laikomas įgūdis mokytis visą gyvenimą. Ją 2000 m. Europos Komisija įteisino politiniu lygmeniu, išleisdama dokumentą „Mokymosi visą gyvenimą memorandumas“. Taigi gyvename laikotarpiu, kai sparčiai keičiasi daugelis dalykų, todėl mokymosi visą gyvenimą idėja yra aktuali ir menininkui.

² Tarptautinių žodžių žodynas, antra pataisyta laida, Vilnius: Alma littera, 2003, p. 375.

³ Adomas Makarevičius. „Meno lauko“ meno sociologija ir dabartinio tapytojo kūrybos visuomeninio sąlygotumo problema. Magistro baigiamasis darbas, Vilnius: 2014, p. 12.

Sėkmingų edukacinių stipendijų pavyzdžiai

„Mano naudingiausia edukacinė stipendija buvo stažuotė į „Och-teatr“ Varšuvoje. Teatre asistavau režisieriui ir dramaturgui Ivanui Vyrypajevui. Turėjau išskirtinę galimybę iš labai arti stebėti kūrėjų pasiruošimą, repeticijų eigą ir darbo metodą.

Asmeniškai prisidėjau prie spektaklio pastatymo rinkdamas ir adaptuodamas informaciją, daug kalbėjau ir konsultavausi su aktoriais ir režisieriumi. Taip įgavau daug teorinių ir praktinių žinių, pamačiau, kaip I. Vyrypajevas dirba bei komunikuoja su skirtingais spektaklyje dirbančiais žmonėmis. Po stažuotės įgavau aiškų suvokimą, kaip nuo paruošiamojo etapo išvystyti ir sukurti spektaklį.“

Režisierius ir aktorius
Artiom Rybakov

„Galimybė pretenduoti į LKT edukacinę stipendiją pasinaudojau 6 kartus. Skirtas finansavimas leido keliauti, pažinti dominantią operos teatro lauką, jo tarptautinį kontekstą, kelti kvalifikaciją, megzti naujus ryšius, atrasti idomių partnerių, kūrėjų, plėsti akiratį, skleisti žinių apie Lietuvos šiuolaikinės operos kultūrą ir joje vykstančius procesus.
Kad suprasčiau šių kelionių

svarbą, tereikia pabandyti išsivaizduoti, kas būtų, jei kurios nors iš jų nebūtų: neišvyktų lemtingi atradimai, sprendimai, subyrėtų įvykių, leidusių man atsirasti ten, kur esu šiandien, grandinė. LKT edukacinė stipendija būdavo reikšminga finansinė atrama, leisdavusi realizuoti sumanymus. Suprantama, iki to reikėdavo nemažai nuveikti ir ieškoti idomiųjų, aktualiausių kontekstų. Kryptingas tobulinimasis, ieškojimas ir dalyvavimas atrankose yra be galo svarbu.

Tokių kelionių highlight'ais įvardinčiau dalyvavimą Watermillio centro vasaros programoje (dviejų mėnesių darbą ir gyvenimą režisieriaus Roberto Wilsono rezidencijoje Long Ailende (JAV); tarptautinių tinklų „Opera Europa“ ir „Opera America“ operos lyderių programose Balatonfiurede (Vengrija), San Franciske ir Niujorke (JAV); lankymąsi šiuolaikinės operos festivaliuose Niujorke ir Roterdame; dalyvavimą muzikos industrijos mugėse „Midem“ (Kanai, Prancūzija) ir „Classical: NEXT“ (Roterdamas, Nyderlandai), naujų darbų forume (Niujorkas, JAV) bei Europos festivalių organizatorių ateljė (Liubliana, Slovėnija).“

Prodiuserė, „Operomanijos“ ir šiuolaikinės operos festivalio NOA vadovė Ana Ablamonova

Individuali stipendija

Kas tai yra?

Tai – taip pat Lietuvos kultūros tarybos programa, tačiau ji skirta menininkų kūrybinėms iniciatyvoms skatinti. Programa suteikia stipendiją meninei veiklai vykdyti tam tikram laikotarpiui (nuo mėnesio iki 2 metų). Individuali stipendija mokama kas mėnesį (1 mėn. stipendijos dydis – 600 eurų). Programa skelbia konkursą vieną kartą per metus (visa informacija ten pat – www.ltkt.lt/ svetainėje, skiltyje „Stipendijos“).

SVARBU! Pretenduoti vėl gauti šią stipendiją galima tik tuomet, kai nuo pirmosios yra praėję vieneri metai.

Kokią meninę veiklą galima teikti individualių stipendijų programai?

LKT svetainėje nurodyta, jog programa skirta menininkų raiškai. Taigi veiklos pobūdis gali būti labai platus. Pavyzdžiui, scenos menų kritikas gali teikti paraišką straipsnių ciklui, teatro režisierius – inscenizacijai, šokėjas – naujai choreografijai, menotyrininkas – monografijos medžiagai rinkti ir t. t. Tačiau siūloma atkreipti dėmesį, ar veikla turi aiškų ir apčiuopiamą rezultatą, ir tik tokią veiklą teikti programai.

Ką reikėtų daryti, kad pretenduotum į individualią stipendiją?

1) Sugalvoti meninę veiklą ir išvystyti jos idėją; 2) užpildyti paraiškos formą taisyklinga lietuvių kalba, o idėjos aktualumą, reikšmingumą kontekste, meninę vertę ir rezultatą pagrįsti svariais argumentais; 3) būtinai prisegti visus paraiškoje nurodytus dokumentus arba pridėti suteikiančių veiklai pagrindo (pvz., bendradarbiavimo raštai ir kt.); 4) laukti rezultatų, kurie skelbiami LKT tinklalapyje (su programos laimėtojų sudaromos sutartys); 5) dokumentuoti individualios stipendijos veiklą ir dokumentus su užpildyta ataskaita pristatyti į LKT.

Praktiniai patarimai, kaip pildyti edukacinės ir individualios stipendijos paraišką

Gyvenimo aprašymas (CV) yra jūsų vizitinė kortelė, todėl tapkite savo kūrybos archyvarais. Fiksuokite veiklas, kuriose dalyvaujate, ką sukuriate, prie kokių kūrybinių projektų arba organizacijų prisijungiate. Pravartu rinkti nuotraukas, vaizdo įrašus, profesionalių kritikų atsiliepimus ir kt. Gyvenimo aprašymą atnaujinti reiktų nuolat, tada teikiant

paraišką to nereikės padaryti per vieną dieną.

Atkreipkite dėmesį, jog edukacinėje paraiškoje prašoma pateikti „ankstesnės kūrybinės veiklos rezultatus pristatančią medžiagą“. Tai – laisvos formos kūrybos pristatymas. Jame, kitaip nei gyvenimo aprašyme, galima pridėti nuotraukų, recenzijų ištraukų arba meno darbų aprašymų.

Prieš rašydami paraišką individualiai stipendijai, išvystykite idėjų. Padaryti tai galima dalyvaujant įvairiose kūrybinėse dirbtuvėse arba pasitelkiant pratimus. Vienas iš paprasčiausių pavyzdžių – susiraskite žmogų ir pasakokite idėjų. Paprašykite, kad jis būtų ekspertas ir užduotų jums klausimų bei papasakotų, ko trūko, kas neaišku arba kaip būtų galima papildyti idėjų.

Nors kartais norisi neapsiriboti savo kūrybos sritimi ir sukurti ką nors nauja, prieš teikiant individualią ne savo srities paraišką, siūloma nepamiršti, jog varžysitės su geriausiaisiais tos srities menininkais.

Dažnai kyla klausimas, kaip pildyti išlaidų lentelę. Dienpinigius ir viešbučio išlaidas galima apskaičiuoti pagal LR Vyriausybės reglamentuotą dokumentą „Dėl dienpinigių ir gyvenamojo ploto nuomos normų vykstantiems į užsienio komandiruotes“ (galima rasti internete).

Paraiškas siūloma rašyti oficialia kalba ir vadovautis stipendijos gairėmis (aktualumas, meninė vertė, prioritetai ir t. t.).

Iš pirmų lūpų

„Įvairiausių mokymų pasaulyje vyksta labai daug. Todėl rinkitės tokius, kurie užtikrintų aukštą kokybę ir suteiktų galimybę tobulėti. Atkreipkite dėmesį ne tik į kursų pavadinimą, bet ir dėstytojų kompetencijas. Kitas svarbus dalykas – po mokymų gauti dalyvavimą patvirtinančius dokumentus. Jie gali praversti ne tik pildant ataskaitą, bet ir teikiant kitas paraiškas.“

Aktorė ir režisierė Virginija Kuklytė

„Viskas labai paprasta. Rašydama stengiuosi kuo mažiau filosofuoti ir kuo konkrečiau išvardinti, kokie yra tikslai, ką veiksiu, kodėl man būtent to reikia, kuo tai (ko išmoksiu) yra inovatyvu ir nepažinta Lietuvai ar man pačiai.“

Scenos menų kritikė
Aušra Kaminskaitė

„Pasistenkite galvoti šiek tiek toliau, nei konkreti rezidencija, kelionė, paraiška. Bandykite strateguoti ateitį – galvoti, kokių patirčių reikia, kokie kontekstai galėtų būti idomūs, ikvepiantys, auginantys. Laikantis pasirinktos krypties svarbu nesikartoti, ieškoti naujų patirčių ir dar nepažintų kontekstų.“

Prodiuserė, „Operomanijos“ ir šiuolaikinės operos festivalio NOA vadovė Ana Ablamonova

„Iš didelio rašto neišeikite iš krašto. Pildant paraišką stipendijai, svarbu prisiminti, kad vertintojas yra žmogus, ir jei informacijos bus labai daug ar nekonkrečios, jis tiesiog paskęs informacijos lavinoje. Viskas turi būti konkretu, suprantama ir glausta. Geriau mažiau, bet kokybiškiau ir aiškiau.“

Režisierius ir aktorius
Artiom Rybakov

Projekto rengimo ABC

Aistė Ulubey

Šis skyrius yra praktinis gidas, padėsiantis užpildyti pirmąją paraišką. Apžvelgsime teigiamo nusiteikimo filosofiją, padėsiančią rengti paraišką, dažniausiai pasitaikančias klaidas, pateiksime 8 paprastus žingsnius, padėsiančius parašyti paraišką. Vis dėlto labiausiai užsiauginti paraiškų rašymo „raumenis“ padės praktika, auganti su kiekvienu projektu, tad svarbiausia – pradėti. Prieš atsakant į klausimą „Kaip parašyti projektą“, apžvelkime keletą dalykų:

- paprastai finansavimui gauti rašomos paraiškos, o projektai gali būti inicijuojami, vykdomi, įgyvendinami, todėl toliau vietoj žodžio „projektas“, vartosime „paraišką“
- tolesnės rekomendacijos ir patarimai parengti vadovaujantis gerąja praktika ir dažniausiai pasitaikančiomis paraiškos formomis. Jos, žinoma, gali skirtis priklausomai nuo programos ar fondo. Tad kiekvienu atveju atidžiai skaitykite fondo pateikiamas „instrukcijas“.

Sėkmingos paraiškos rengimo filosofija

1. Įtikinti ekspertą

Paraiškos tikslas nėra atpasakoti savo projekto idėją. Tai raštiška komunikacija su ekspertu, kur argumentuojate, kodėl būtent Jūsų projektas turi būti finansuotas. Rašydami paraišką remkitės prielaida, kad ekspertas jūsų organizacijos nežino arba apie ją žino labai nedaug.

Jeigu esate pradedantysis menininkas arba organizacija, neseniai pradėjusi savo veiklą, svarbu parodyti, kad esate patikimi, turite reikiamų kompetencijų bei gali mybių įgyvendinti projekto idėją. Ekspertas turi limituotą laiko tarpą perskaityti paraišką ir vienu metu skaito keletą, svarbu rašyti aiškiai ir suprantamai. Nepamirškite, kad paraiška padarys geresnį įspūdį, jei bus tinkamai apipavidalinta, patogi skaityti. Tvarkingai formuokite pas-traipas, naudokite antraštes.

2. Pokytis

Kad jūsų projektas būtų vertingas, jis turi sukurti tam tikrą pokytį. Fondas arba programa, skirdami finansavimą, siekia tam tikrų tikslų bei poveikio. Tad paskelbus konkurso projektų finansavimui, įsigilinkite į jo sąlygas bei tikslus. Juos galima rasti konkurso skelbime ir fondo interneto puslapyje. Išsiaiškinę, kokių tikslų tikimasi ir kokiai tikslinei grupei tikimasi sukurti poveikį, galėsite prognozuoti, ar jūsų projekto poveikis prisidės prie pokyčių, kurių programoje siekia finansuotojas.

3. Konkurencinga paraiška

Nors jūsų idėja ypatinga, gali būti, kad ekspertas skaitys kelias panašaus pobūdžio paraiškas. Todėl svarbu ne tik turėti gerą idėją, bet idėja ir poveikis turi būti vertingi programai/ fondui, į kurį teikiate paraišką.

Panagrinėkime pavyzdį. Paraiškoje Nr. 1 teigiama, kad tarptautiniai ekspertai ves kūrybines dirbtuves šokėjams Lietuvoje, jose dalyvaus 10 dalyvių, kreipiamasi dėl 6000 eurų finansavimo. Paraiškoje Nr. 2 taip pat kreipiamasi dėl 6000 eurų, tačiau numatoma, jog dalyvaus 30 dalyvių. Kuri paraiška konkurencingesnė?

Dažniausiai pasitaikančios klaidos:

1. Meskaitoma „instrukcijų“

Visuomet verta atidžiai perskaityti fondo/programos kvietimą. Jame yra visa reikalinga informacija, ar tikimasi, kad pareiškėjas įgyvendins konkretų tikslą? Ar finansuojamos tik tam tikros veiklos? Kokie programos prioritetai? Atidžiai perskaite, „nenuklysite į šoną“. Fondas/ programa paprastai prašo

užpildyti tam tikrą paraiškos formą bei priedus. Dalyvaudami konkurse, jūs sutinkate su „žaidimo taisyklėmis“, kurios Jums diktuojamos, tad pateikite visą informaciją, kurios finansuotojas prašo konkurso kvietime bei paraiškoje.

2. Nepateikiama įrodymų

Būkite atsargūs su sunkiai pagrindžiamomis prielaidomis, tokiomis kaip „Lietuvoje nėra galimybių kurti jauniems menininkams“, „Ši aukštoji institucija nesuteikia reikalingų kompetencijų“. Gali būti, kad ekspertas turės priešingą nuomonę apie jūsų aprašomą problemą, todėl visuomet pravartu remtis tyrimais, straipsniais bei paminėti prielaidą patvirtinantį šaltinį. Tas pats galioja ir aprašant komandos ar dalyvių kompetencijas. Neužtenka parašyti, kad „projekte dalyvaus aukštos meninės kvalifikacijos jaunieji kūrėjai“, turite tai pagrįsti. Aprašydami komandą, nurodykite, ar jie buvo nominuoti apdovanojimams, kokias studijas baigė, kiek metų šoka profesionalioje scenoje ir t. t. Esate jaunas menininkas ir jaudinatės, kad ekspertas gali suabejoti Jūsų kompetencija? Būkite kūrybingas – pateikite autoritetingo menininko rekomendaciją ar priede aprašykite savo meninę poziciją, viziją. Nebijokite priedų, juk jie tam ir naudojami – siekiant neapkrauti pagrindinio teksto. Daugiau įrodymų, smulkesnę informaciją apie organizaciją, komandos gyvenimo aprašymus ir kitus faktus pateikite prisegdami atskirus dokumentus.

3. Nedetalizuojamas biudžetas

Jūsų biudžetas turi būti kiek įmanoma detalesnis. Stenkitės neapvalinti skaičių bei nepamirškite, kad būtina aiškiai atskirti lėšas, kurioms padengti prašote finansavimo, ir tas lėšas, kurias dengiate rėmėjų/ partnerių parama.

Pagrindiniai
paraiškos
rengimo
žingsniai

1. Poreikių analizė

Atlikę poreikių analizę, turėsite apsibrėžę projekto aktualumą, problemą ir siekiamą poveikį. Projekto idėją verta pradėti įsivertinant ir analizuojant, kokia bus projekto tikslinė grupė ir kokie jos poreikiai. Sakykime, kad rengsite kūrybines dirbtuves. Tai, kad jums patinka tema ir turinys, nėra tinkamas pagrindas organizuoti dirbtuves. Poreikių analizė turi aptarti, ar dirbtuvių tema/ turinys yra aktualūs? Ar Jūsų projektas prisideda prie konkrečios problemos sprendimo. Kodėl tikslinei grupei reikia šių dirbtuvių? Galbūt dirbtuvės prisidėtų prie kompetencijų, kurių trūksta šokio laukui, vystymo, o galbūt pati tikslinė grupė pripažįsta mokymo poreikį? Iš kur jūs tai žinote?

Koks poveikis bus pasiektas ir kaip jis prisidės prie apibrėžtos problemos sprendimo? Poveikis – tai efektas, pokytis, kurį jūsų projektas sukels dalyviams, organizacijai, auditorijai, partneriams ir kt.

2. Partnerių pasirinkimas

Tam, kad jūsų projekto poveikis ir resursai jam įgyvendinti būtų didesni, jums bus reikalingi partneriai. Tai gali būti institucijos, organizacijos ir kiti juridiniai asmenys, su kuriais planuojama bendradarbiauti. Teisingai pasirinktas partneris bus suinteresuotas jūsų kuriamu poveikiu bei prisidės prie projekto įgyvendinimo.

3. Konkurso dokumentų analizė

Dar kartą grįžkite prie fondo / programos konkurso kvietimo aprašymo ir atidžiai perskaitykite, kokio poveikio finansuotojai siekia ir kokias veiklas finansuoja. Ar veiklos, kuriomis norite spręsti apibrėžtą problemą, yra tinkamos? Koks yra programos ar fondo tikslas?

4. Projekto tikslų, uždavinių, rezultatų formulavimas

Projekto tikslas turėtų atsakyti į klausimą, kokių rezultatų arba poveikio norime pasiekti? Ką jūs tikėtės atlikti panaudodami finansavimą? Formuluojuant tikslą,

pravartu atsižvelgti į bendrąją programos / fondo tikslą, tačiau jo nekopijuokite! Projekto uždaviniai – tai projekte numatomi žingsniai ir priemonės galutiniam tikslui pasiekti. Nepersistenkite su uždavinių skaičiumi, tačiau formuluodami juos įtraukite visas projekto veiklas. Net neskaičius likusios paraiškos, o tik projekto tikslą ir uždavinius, turi būti aišku, kas, kada ir kur vyks. Projekto rezultatai, t. y. ką konkrečiai pasieksite, turi būti kaip nors išmatuojami, o ne abstraktūs. Visada pravartu nurodyti, kaip vertinsite rezultatus.

5. Kalendorinio plano sudarymas

Visi darbai privalo turėti pradžią ir pabaigą. Žinokite, kad projekto vykdymo laikas turi atitikti kvietime nurodytą laikotarpį, apimti ir parengiamuosius darbus bei palikti laiko projekto vertinimui ir ataskaitos rengimui.

Projekto veiklų vykdymo laikotarpis prasideda nuo organizacijų darbų, pirkimų (jei aktualu). Rekomenduojama projekto laikotarpį suskirstyti į etapus, tai padės sklandžiai įgyvendinti projektą, o ekspertui – suprasti, kas ir kada vyks.

6. Komandos sudarymas ir atsakomybių paskirstymas

Projekto sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių, tačiau būtina užtikrinti, kad savo komandoje turėtumėte tinkamas kompetencijas

jas. Pagalvokite ne tik apie meninę komandą, bet ir apie projekto vadybą. Aprašydami komandą paraiškoje, nurodykite kiekvieno jų atsakomybes.

7. Projekto biudžeto sudarymas

Svarbu, kad tai, ką ruošiatės daryti, atitiktų sąmatą, kuri yra suskirstyta į finansavimo eilutes. Kiekvienoje eilutėje turi būti pridedamas pagrindimas. Apgalvokite, kokie bus projekto kaštai (honorarai, apgyvendinimas, viešinimas, kt.), nepamirškite nurodyti kuo tikslesnes sumas. Nepamirškite, kad sumos nurodomos įskaičiuojant mokesčius.

8. Paraiškos pildymas, priedų rinkimas

Pildant paraiškos formą, įtraukite jau turimą informaciją. Glaustai aprašykite aktualumą, tikslinę grupę,

problemą, kurią spręs jūsų projektas, bei poveikį, kurį kursite. Aprašykite veiklas, kurias vykdysite, kad pasiektumėte savo tikslą ir uždavinius. Tam galima naudoti „Step by step“ metodą, tuomet nepamiršite įsitraukti svarbios informacijos.

Veiklų aprašymas turi būti išsamus ir nekeliantis klausimų ekspertams. Pasitikrinkite, ar nurodėte praktinę informaciją – veiklų vietą, laiką, programą (jei neužtenka vietos paraiškos formoje, programą galite prisegti priede), ar tarp veiklų yra įtrauktas projekto veiklų viešinimo aprašymas (planas). Jeigu projektas tęstinis, nepamirškite, paminėti ankstesnių projektų rezultatų – dalyvių, auditorijos skaičiaus. Kokie bus projekto rezultatai? Jie, kitaip nei poveikis, turi būti konkretūs, išmatuojami, ir, jei įmanoma, išreikšti skaičiais.

Perkelkite informaciją ir į likusias paraiškos dalis, sukelkite priedus. Užpildę paraišką, nepamirškite visko perskaityti „kritišku žvilgsniu“ ir pasitikrinti, ar pateikta informacija yra nuosekli, suprantama. Sėkmės įgyvendinant kūrybiškus projektus!

Kūrybinė biografija arba CV

Goda Dapšytė

Kūrybinė biografija, arba CV⁴ šokėjams ir choreografams šiais laikais būtina nuolat: patekimui į atrankas, pačioms atrankoms, stojimui į aukštąsias mokyklas, dalyvavimui seminaruose ir kūrybinėse dirbtuvėse, įvairioms duomenų bazėms, norint gauti stipendiją ar teikiant projektą finansavimui gauti ir t. t. Trumpai tariant, CV itin svarbus kiekvieno(s) profesinei veiklai.

Tiesą sakant, vertėtų turėti net ne vieną, o keletą CV. Susikūrus vieną bazinį CV su visa įmanoma informacija apie išsilavinimą, kūrybinę ir atlikimo patirtį bei papildoma informacija, vėliau jį galima adaptuoti pagal poreikį. Atsižvelgiant į tai, kam ir koku tikslu siunčiamas CV, jį vertėtų atnaujinti ir koreguoti, akcentuojant tai, kas gali būti svarbiausia norint gauti vaidmenį, stipendiją ar patekti į seminarą. Svarbu, kad CV būtų glaustas,

aiškus, be nereikalingų detalių ar pagražinimų. Tie, kurie skaitys jūsų CV, tam paprastai skirs kokias 3 minutes, tad turėkite tai omenyje mėgindami atsirinkti, ką įtraukti, o ko neverta.

Nuo ko pradėti?

Nuo failo pavadinimo. Gal ir smulkmena, bet svarbi, ypač jei CV siųsite el. paštu (ar kitu el. būdu). Pabandykite įsivaizduoti, kiek CV gauna atrankos organizatoriai ir kiek jų gali pasimesti vien dėl netinkamo pavadinimo, ir suprasite, kodėl įvaizdis prasideda būtent nuo jo. Taigi failo pavadinimą geriausia formuoti iš vardo, pavardės, trumpinio CV ir tikslinio akcento, pvz., šokėja(s), arba įstaigos, kuriai teikiate, pavadinimo:

Vardas Pavarde_CV_sokeja_Aura.pdf⁵

⁴ Curriculum vitae lotynų kalba reiškia gyvenimo kelią, gyvenimo aprašymą, biografiją.

⁵ Taip, CV pirmiausia susikurkite Word'u ar kita tekstui skirta programa, o vėliau verta išsaugoti PDF formatu ir būtent šia versija dalintis.

Ką rašyti?

Kiekvieną bet kurios profesijos CV sudaro kelios pagrindinės dalys:

Kontaktinė informacija
Išsilavinimas
Darbo patirtis
Papildoma informacija

Darbo patirtį pakeičiame kūrybine (šokio vaidmenys, choreografija, vaidmenys teatre, kine ir TV), ir turime šokėjo CV. Tiesa, yra dar kelios detalės.

Kontaktai ir kita asmeninė informacija

Pirmiausia – vardas ir pavardė. Jei naudojate pseudonimą ar nepilną pavardę, pase nurodytus duomenis galima įrašyti žemiau skliaustuose, nes daugeliu atvejų, pildant sutartis ir kitus dokumentus, bus remiamasi būtent CV. Beje, vardas ir pavardė – vienintelis tekstas, kuris gali, o ir turėtų būti išskirtas pasirinktu šriftu bei jo dydžiu. Tuomet – svarbiausi kontaktai: mobiliojo telefono numeris ir el. paštas. Kitos asmeninės detalės, gimimo data, amžius, miestas, kuriame gyvenate, akių spalva, šeimininė padėtis ir pan., įtraukiamos tik tokiu atveju, jei yra tokie reikalavimai ar manote, kad tai žinoti skaitančiajam būtina. Itin svarbu saugoti savo asmeninius duomenis ir dalintis jais tik tuomet, kai tai būtina.

Nuotrauka?

Dėti ar nedėti portretinę nuotrauką – laisvas pasirinkimas (atvaizdas priskirtinas prie asmens duomenų). Portretas gali praversti tuo atveju, jei CV siunčiate šokio/kino/teatro atrankai, kad padėtų Jus pažinti. Jei nusprendėte dėti savo portretą, nuotrauka turėtų būti geros kokybės, nesena, atitinkanti dabartinę išvaizdą. Menines nuotraukas, kuriose nematyti veido ar jis su gausiu grimu, verta pasilikti kitoms progoms. Geriausia vieta – dešiniajame viršutiniame pirmojo puslapio kampe. Dydis nuosaičius, bet veidas turėtų matytis aiškiai.

Išsilavinimas

Šioje dalyje svarbiausia nurodyti formalų profesinį išsilavinimą. Vidurinę mokyklą nurodykite tik tuo atveju, jei tai – Nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla (baleto skyrius). Kitais atvejais vertėtų pradėti nuo aukštesniojo ar aukštojo mokslo įstaigos. Jei studijas jau baigėte, reikia nurodyti TIK baigimo metus, o ne visą studijų periodą. Jei baigėte su šokiu nesusijusias aukštojo mokslo studijas, jas taip pat verta įrašyti, kaip ir nebaigtas studijas, jei jos tęsiasi.

Jei formalaus meninio išsilavinimo neturite, vertėtų nurodyti neformalų – šokio mokyklą ar studiją bei seminarus, kuriuos lankėte. Jei diplomą jau turite, grafą **Seminarai ir kūrybinės dirbtuvės** reiktų kelti į CV pabaigą

prie **Papildomos informacijos**. Vertėtų apsvarstyti, ar tikrai būtina išvardinti visus seminarus, gal geriau išskirti tuos, kuriuos vedė žinomi pedagogai ar kurie padėjo įvaldyti specifinę šokio techniką, išskiriančią jus iš kitų.

Kūrybinė patirtis

Kūrybinės patirties dalį gali sudaryti choreografijos darbai, šokio vaidmenys ir/ar kiti vaidmenys teatre, kine, televizijoje, vaizdo klipuose.

Choreografija

Jei jau sukūrėte choreografinių kompozicijų, bet jų nėra daug, galima rašyti visus viešai atliktus darbus. Jei jau esate sukūrę ir pristatę šokio spektaklį, mažesnes formas galima ir praleisti. Jei kūrybinėje biografijoje yra keletas skirtingo pobūdžio darbų, tai reiktų įvardyti prieš pavadinimą. Rikiuoti reiktų nuo naujausio darbo.

2019 šokio spektaklis „Ordredesordreordredesordre“, Šeiko šokio teatras.

2018 šokio filmas „O buvo taip“, rež. Petras Petraitis, Lietuvos muzikos ir teatro akademija.

Šokio vaidmenys

Vaidmenis šokio spektakliuose taip pat verta rikiuoti nuo naujausio. Tuoj po studijų verta rašyti visus

viešai atliktus vaidmenis, vėliau, sukūrus bent kelis profesionalioje scenoje, pirmųjų ar epizodinių vaidmenų geriau atsisakyti. Jei kuriamas vaidmuo turi vardą, reiktų jį nurodyti, taip pat – pagrindinį kūrinio autorių (balete⁶ – kompozitorių, dramos, lėlių teatre – dramaturgą), spektaklio pavadinimą ir choreografą. Pvz.:

2018 Jozefas K. – Mindaugas Urbaitis „Procesas“, choreografas Martrynas Rimeikis, Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras.

Jei kuriamas personažas neturi vardo ar pavadinimo, bet yra kompozitorius, rekomenduojama vaidmenį įrašyti taip:

2016 Igoris Stravinkis „Šventasis pavasaris“, choreografai Airida Gudaitė, Laurynas Žakevičius, Vilniaus miesto šokio teatras „Low Air“.

Jei nėra nei vaidmens pavadinimo, nei konkretaus kompozitoriaus, tuomet taip:

2019 „Kaunas Zoo“, choreografė Birutė Letukaitė, Kauno šokio teatras „Aura“.

Vaidmenys kine ir televizijoje

Į CV verta įtraukti ir kitą, ne šokio scenoje įgytą profesinę patirtį. Dažniausiai tai bus epizodiniai ar pagrindiniai vaidmenys kino

⁶ Šiuolaikiniame šokyje kompozitorius, kaip pagrindinis autorius, nurodomas tokiais atvejais, kai spektaklis kuriamas konkretaus muzikinio kūrinio, ypač specialiai sukurto šokiui, pagrindu. Pvz., Igorio Stravinskio „Šventasis pavasaris“.

muzikiniuose bei reklaminiuose vaizdo klipuose. Jie surašomi atskirai, o tvarka ir logika panaši kaip šokio vaidmenų:

2016 Sesuo – „Gautas iškvietimas“, režisierius Tadas Vidmantas, Vabalo filmai.

Apdovanojimai

Jei esate tokių gavę, juos išvardinkite⁷.

Papildoma informacija

Šioje grafoje galima nurodyti visą įmanomą informaciją, kuri jus išskiria iš kitų šokėjų/choreografų/aktorių. Kaip jau minėta, čia galime surašyti **seminarus ir kūrybines dirbtuves**, kuriose esate dalyvavę, **kalbas**, kuriomis kalbate (skliaustuose nurodant lygį), ar turite vairuotojo ar aukštalipio pažymėjimą ir pan. Charakterio savybių įvardijimas ir pomėgiai nėra būtini. Nebent manote, kad būtent tai jums padės gauti vaidmenį.

Dar keli patarimai:

Vaizdas

Neverta persistengti maketuojuant, geriau laikytis nuosaikaus stiliaus, išlaikyti vieną šriftą, tą patį jo dydį (išskyrus vardą ir pavardę) ir neperlenkti lazdos su **bold**, *italic* ir kitais elementais.

Apimtis

Geriausia CV apimtis – 1 puslapis. Jei stipriai viršijote, pradėti trumpinti verta nuo pabaigos – Papildomos informacijos. Bet jei CV išsitęsia dėl vaidmenų sąrašo, vargu ar verta jį dėl to smarkiai trumpinti (nebent matote, kad ne visi jie vienodai svarbūs).

Klaidos

Visada prieš tai, ką parašėte, siųsdami – perskaitykite (!). Kokius 3 kartus. Ištaisykite klaidas, įsitikinkite, kad jų neliko. Tada dar kartą perskaitykite. Dabar jau galima siųsti.

⁷ Verta atkreipti dėmesį, kad nominacija nėra apdovanojimas.

Meno kūrėjo statusas

Goda Dapšytė

Meno kūrėjo statusas – tai ne filosofinis, etinis ar vertybinis, o tiesiog biurokratinis terminas, apibrėžtas Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme. Šis įstatymas atsirado praėjusio amžiaus pabaigoje, ir pirmojoje jo redakcijoje buvo bene tiksliausiai apibrėžta, kam jis reikalingas: „Šis įstatymas nustato socialines garantijas profesionalaus meno kūrėjams, jų organizacijų veiklos pagrindus, turtines teises ir valstybės paramą.“ O kad valstybei būtų lengviau susiskaičiuoti, kiek yra meno kūrėjų, kuriems reikia (ir verta) suteikti garantijas, ir kad į jas nepretenduotų tie, kam jos nepriklauso, šis garbingai skambantis statusas suteikiamas nustatyta tvarka.

Ar tas statusas būtinas?

Tikrai ne. Daugeliu atveju jis net nelabai pastebimas. Meno kūrėjo

statusas paprastai tampa aktualiu, kai kas nors nutinka ar ima sektis ne taip gerai, kaip norėtūsi. Tuomet prireikia socialinių garantijų, o meno kūrėjo statusą turintiems asmenims jos suteikiamos.

Kas gali gauti?

Meno kūrinius kuriantys ir juos savitai atliekantys menininkai, taip pat profesionalaus meno vertintojai.

Kas gali suteikti?

Meno kūrėjo statusas gali būti suteiktas Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijos statuso suteikimo tarybos prie Kultūros ministerijos sprendimu arba stojant į meno kūrėjų organizacijos statusą turinčią asociaciją, pvz., į Šiuolaikinio šokio asociaciją.

Kaip galima gauti statusą?

Tam, kad kūrėjui ar atlikėjui būtų suteiktas meno kūrėjo statusas, jo(s) kūryba turi atitikti bent vieną

iš 7 meno kūrėjo statuso suteikimo pagrindų, iš kurių šokio kūrėjams ir atlikėjams aktualiausi šie:

- teigiamas įvertinimas Lietuvoje ar užsienyje publikuotuose meno vertintojų tekstuose arba Jums parašytose rekomendacijose;
- suteiktos nacionalinės arba tarptautinės premijos, apdovanojimai, konkursų (išskyrus moksleivių ir studentų) laureato diplomai;
- profesoriaus ar docento pareigos aukštojoje meno mokykloje;
- atstovavimas Lietuvai tarptautinį pripažinimą turinčiuose profesionaliojo meno renginiuose.

Jei atitinkate bent vieną iš šių pagrindų, parašykite prašymą, surinkite būtinus dokumentus ir pateikite visa tai Kultūros ministerijai. Detalią informaciją apie statuso suteikimo tvarką rasite čia:

lrkm.lrv.lt/lt/veikla/meno-kurejai

Jei meno kūrėjo statusą norite gauti įstodami į Šiuolaikinio šokio asociaciją, informacijos reiktų ieškoti

www.lcda.lt.

Ką suteikia meno kūrėjo statusas?

Socialinis (ir ne tik) draudimas. Jei turite meno kūrėjo statusą ir dėl vienu ar kitų priežasčių neturite draudžiamųjų pajamų, valstybės lėšomis esate draudžiama(s):

- pensijų socialiniu draudimu,
- ligos ir motinystės (tėvystės) socialiniu draudimu.

Jeigu Jūsų, kaip meno kūrėjo, draudžiamos pajamos yra mažesnės nei minimalus darbo uždarbis, valstybė savo lėšomis padengs trūkstamą draudžiamą sumą (tai svarbu, nes jei per metus jūsų sumokamos socialinio draudimo įmokos nesiekia nustatyto minimumo, jums nesikaupia darbo stažas, kuris svarbus prireikus gauti įvairias išmokas).

Jei netenkate ar neturite pajamų, Jūs galite būti draudžiama(s) privalomuoju sveikatos draudimu (PSD) valstybės lėšomis.

Beje, turint meno kūrėjo statusą, dėl šių socialinių garantijų papildomai niekur kreiptis nereikia, nes Kultūros ministerija teikia

„Sodrai“ duomenis, kam suteiktas meno kūrėjo statusas.

Jei reikia daugiau detalios informacijos, galima kreiptis tiesiai į „Sodra“:

tel. 1883

www.sodra.lt

Prastovos

Dėl nuo asmens nepriklausančių objektyvių aplinkybių (pvz., dėl COVID-19 pandemijos paskelbus karantiną ir uždraudus visus viešus renginius) laikinai pajamų iš kūrybinės, individualios ar su darbo santykiais susijusios veiklos netekę meno kūrėjai gali kreiptis į Kultūros ministeriją dėl kūrybinės prastovos. Pateikus prašymą ir būtinus dokumentus, meno kūrėjui mokama minimalios mėnesinės algos dydžio išmoka. Tiesa, verta pastebėti, kad kūrybinė prastova fiksuojama tik netekus absoliučiai visų pajamų ir mokama tik jų negaunant, o apie prastovos išmokos suteikimą skelbiama viešai.

Mokestinės lengvatos

Pagal autorinę sutartį dirbantys meno kūrėjai socialinio draudimo įmokas moka nuo pusės autorinio atlyginimo sumos (svarbu įspėti, kad turite meno kūrėjo statusą, prieš pasirašant tokią sutartį).

Galimybė gauti paramą

Turintieji meno kūrėjo statusą gali gauti ir paramą. Tam Kultūros ministerijoje reikia įgyti dar ir paramos gavėjo statusą, į kurį teisę turi tik turintieji meno kūrėjo statusą (taip, mūsų valstybės institucijoms patinka statusai ir galimybė suskaičiuoti juos turinčiuosius). Kai turite abu statusus, galite gauti paramą iki 1,2 % fizinių asmenų sumokėto pajamų mokesčio (GPM). Ši parama nėra apmokestinama, tačiau ją privaloma naudoti tik meno kūrybai ir už ją būtina atsiskaityti.

Meno kūrėjų organizacijos

Tam tikros garantijos suteikiamos meno kūrėjų organizacijoms. Valstybė yra įstatymu įsipareigojusi finansuoti 25 meno kūrėjų statusą turinčių asmenų įkurtų asociacijų veiklą ir kūrybines programas.

Autorių (ir atlikėjų) teisės (ir pareigos)

(Goda Dapšytė. Komentarai Anastasijos Dichtiar, Skirmantos Balsevičienės (ILAW LEXTAL))

Autorių teisės – dažnai aptariama, akcentuojama, diskutuojama, o kartais net eskaluojama tema. Iš esmės ji labiausiai susijusi su meno ir mokslo kūrėjų garbe ir orumu bei galimybėmis gauti pelnytą atlygį. Šioje dalyje aptarsime įvairius autorinių teisių ir sukurtus kūrinius aspektus, autorių

bei atlikėjų teises, taip pat patarsime, kaip kūrinius naudoti teisingai, o svarbiausiai, teisėtai.

Tekste pristatoma informacija adresuojama šokio menininkams, tačiau ji taip pat yra aktuali cirko, teatro ir kitų scenos meno sričių kūrėjams ir atlikėjams.

Kas yra autorių ir gretutinės teisės?

Visų pirma, tai teisiniai terminai. **Autoriaus teisės** – tai autoriaus teisė į jo(s) sukurtą kūrinį ir galimybė kontroliuoti to kūrinio panaudojimą bei gauti atlygį už tai. Autorių teisių (kitaip tariant, Lietuvoje galiojančių įstatymų ir teisės aktų) ginamais objektais yra laikomi originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas¹⁰. Kitaip tariant, kūrinys turi turėti užfiksuotą fizinį pavidalą.

Šokio atveju kūrinys turi atitikti du kriterijus: (I) būti originalus; (II) užfiksuotas tam tikra objektyvia apčiuopiama forma, pavyzdžiui, nufilmuotas, aprašytas ar kt. Šokio atlikimas viešai nėra būtina sąlyga šokiui tapti autorių teisių saugomu objektu.

Autorių teisės būna turtinės ir neturtinės. **Turtinės autorių teisės** – tai autoriaus teisė kontroliuoti (t. y. leisti arba uždrausti) jo kūrinio bet kokį panaudojimą (atgaminimą, išleidimą, vertimą, adaptavimą, platinimą, viešą rodymą, viešą atlikimą, viešą paskelbimą ir t. t.) ir užtikrina galimybę gauti atlyginimą už kiekvieną kūrinio naudojimo būdą. Šios teisės yra paveldimos

ir saugomos 70 metų po autoriaus mirties. O **neturtinės autoriaus teisės** – tai autorystės teisė, arba, kitaip tariant, teisė į autoriaus vardą ir kūrinio neliečiamybę. Šios teisės Lietuvoje saugomos neterminuotai. Gretutinės teisės yra kitokio pobūdžio teisės – teisės į kūrinio atlikimą. **Gretutinės teisės** apima keturias jų turėtojų grupes: atlikėjus (šokėjai, aktoriai, muzikantai, cirko artistai ir t. t.), fonogramų gamintojus, transliuojančiąsias organizacijas, audiovizualinių kūrinių (filmų) pirmojo įrašo gamintojus. Kaip ir autorinės teisės autoriams, taip ir gretutinės teisės atlikėjams garantuoja finansinę ir moralinę apsaugą. **Turtinės atlikėjų teisės** – tai išimtinės teisės leisti ar uždrausti atlikimų įrašų panaudojimą ir teisė už tokį panaudojimą (atlikimo įrašymą į audiovizualinę laikmeną, transliacija televizijoje ar kt.) gauti atlyginimą. Atlikėjų turtinės teisės saugomos 50 metų nuo atlikimo dienos. **Neturtinės atlikėjų teisės** – tai teisės į savo tiesioginį (gyvą) atlikimą ar atlikimo įrašą. Tai yra, atlikėjai turi teisę reikalauti, kad atlikimo ar jo įrašo naudotojai įvardintų juos kaip atlikėjus, turi teisę į atlikimo neliečiamybę, ir šios teisės saugomos neterminuotai.

Svarbu pažymėti, kad autorių teisės ir gretutinės teisės yra dvi skirtingos teisių grupės, nes jos atsiranda skirtingu metu, gali būti savarankiškai įgyvendinamos ir ginamos.

¹⁰ Verta atkreipti dėmesį į tai, kad autorių teisių objektais nėra laikomos idėjos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys, informaciniai pranešimai apie įvykius bei folkloro kūriniai.

Teisės (arba galimybė gauti atlygį)

Tam, kad apsaugotų savo autorių ir atlikėjų teises, ir tam, kad gautų jiems priklausantį atlygį, šokėjai ir choreografai (kaip ir aktoriai bei režisieriai, kompozitoriai bei muzikantai) gali tapti autorių ir atlikėjų teises ginančių asociacijų nariais.

Autorių teises Lietuvoje gina ir saugo autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija LATGA, o atlikėjų teisių įgyvendinimu rūpinasi Lietuvos gretutinių teisių asociacija AGATA. Jei nuspręsite kurti ir išleisti šokio filmą, jūs tapsite audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintoju ir jūsų turtinės teisės į filmo naudojimą galės administruoti audiovizualinių kūrinių¹¹ autorių ir gamintojų teises ginanti AVAKA (www.avaka.lt).

Pažymėtina, kad LATGA, AGATA ir AVAKA ne tik administruoja autorių ir atlikėjų turtines teises bet ir gina jų interesus teismuose, užimdamos vadinamąją „teisinio gynėjo“ funkciją.

Choreografams

LATGA
www.latga.lt

Kad atsidarę LATGA interneto svetainę nenustebtumėte, pradėkime nuo to, kad choreografai yra priskiriami dramos kūrinių autoriams¹². Choreografijos autoriams pagal galiojančius teisės aktus priklauso gauti atlygį ne tik už spektaklio sukūrimą (šis atlygis dažniausiai vadinamas honoraru ir jis mokamas pagal kūrinio užsakymo sutartį, kurią pasirašote su užsakovais), bet ir už kiekvieną viešą atlikimą (būtent šiuo atlyginimo surinkimu ir administravimu gali pasirūpinti LATGA). Pastarasis atlygis skaičiuojamas nuo teatro (ar kitos spektaklį pristatančios organizacijos) pajamų, gautų pardavus bilietus, arba trupės kontrakto sumos. Baletu choreografui priklauso 5 %, operos, operetės, muzikinės komedijos ar miuziklo choreografui atitenka 1–2 %, o šokio spektaklio choreografui – 3% visų spektaklio pajamų. Jei nuspręsite autorių teisių administravimą patikėti asociacijai LATGA, nebereikės patiems rūpintis autorinio atlyginimo surinkimu iš valstybinių ir privačių teatrų, kultūros centrų, už transliacijas per valstybinius ir komercinius televizijos kanalus, už retransliaciją

¹¹ Kino filmai, televizijos filmai, televizijos laidos, videofilmai, animacinių filmai, trumpametražiai bei pilnametražiai filmai bei kiti audiovizualinių kūrinių autorių ir gamintojų (prodiuserių) kūriniai.

¹² Šios srities autoriais taip pat laikomi dramaturgai, inscenizacijų ar adaptacijų autoriai, libretų autoriai, vertėjai, kompozitoriai, kuriantys muziką operoms, baletams, miuziklams ir dramos spektakliams, taip pat spektaklio scenografijos ir kostiumų autoriai bei režisieriai.

per kabelinę televiziją ir t. t. Žinoma, už šias paslaugas teks susimokėti numatytą procentą nuo surenkamų pajamų. Be to, LATGA nariai gauna kompensacinį atlyginimą už kūrinį atgaminimą asmeniniais tikslais¹³. Dar keli privalumai: nemokamos LATGA teisininkų konsultacijos autorių teisių klausimais, atstovavimas užsienyje ir galimybė teikti paraiškas dėl dalinio projektų finansavimo iš LATGA Kūrybinės veiklos fondo.

SVARBU:

Kai sudarote darbo ar kitokio pobūdžio sutartį su šokio trupe (dėl choreografijos sukūrimo, spektaklio rodymo ar pan.), turite aiškiai sutarti ir suformuluoti sutartyje kam priklauso ir kaip naudojamos turtinės teisės į jūsų sukurtą choreografiją, jos viešą atlikimą bei nustatyti adekvatų atlygį.

Jeigu šokio trupei sutartimi neperduodate turtinių teisių į jūsų sukurtos choreografijos viešą atlikimą, šokio trupė turi mokėti asociacijai LATGA (jeigu esate jos narys) už kiekvieną jūsų sukurtos choreografijos viešą atlikimą*. LATGA (kai esate jos narys) išskaičiuoja iš šokio trupės sumokėtos sumos procentą už jūsų

teisių administravimą ir išmoka jums, kaip choreografui, atlygį už viešą jūsų sukurtos choreografijos atlikimą. Jei nesate LATGA narys, nusimatykite adekvatų atlyginimą sutartyje, jeigu perduodate teises į viešą choreografijos atlikimą šokio trupei.

Kai dirbate su skirtingomis šokio trupėmis ir projektais, būti LATGA nariu yra patogiu, nes tokiu būdu LATGA padės surinkti jūsų atlyginimą už viešą jūsų sukurtos choreografijos atlikimą.

Jeigu kaip choreografas daugiausiai dirbate su viena šokio trupe (pvz., esate šokio trupės direktorius arba tai yra vardinė šokio trupė) ir esate LATGA narys, apgalvokite galimybę darbo sutartyje ar paslaugų teikimo sutartyje nurodyti, kad atlyginimas ir bet kokios kitos kompensacijos, mokamos choreografui už viešą jo sukurtą kūrinį atlikimą, yra įskaitomi į pagal darbo ar paslaugų teikimo sutartį nurodytą atlyginimą ir papildomai nėra mokami. Tokiu būdu šokio trupei nereikės papildomai mokėti LATGA už kiekvieną jūsų choreografijos viešą atlikimą.

¹³ Kompensacinis atlyginimas už atgaminimą asmeniniais tikslais dar kitaip vadinamas „tuščios laikmenos“ atlyginimu. Tai mokestis, kurį moka visų Lietuvoje parduodamų tuščių laikmenų (nuo USB atmintukų, atminties kortelių iki kompiuterių, kopijavimo aparatų, spausdintuvų ir mobiliųjų telefonų) pardavėjai. Surinkus šį mokestį, jį administruoja bei paskirsto autorių ir atlikėjų teises atstovaujanti asociacija.

Jeigu dirbate pagal darbo sutartį. Atkreipkite dėmesį į tai, kad visos jūsų, kaip autoriaus, turinės teisės į sukurtą choreografiją pereina darbdaviui – šokio trupei/ teatrui – 5-eriems metams nuo choreografijos sukūrimo. Darbo sutartis gali nustatyti ir kitokius teisių perėjimo terminus, jie gali būti ilgesni arba trumpesni (tai yra susitarimo klausimas).

Įstatymai nenumato, kaip tarp choreografo ir jo darbdavio yra paskirstomas autorinis atlyginimas, kurį moka asociacija LATGA choreografui (už viešą choreografijos atlikimą) esant jos nariu, todėl tą būtina reikėtų nusimatyti darbo sutartyje bei aptarti adekvatų atlygį, jei perduodate šias teises šokio trupei.

*Reikalavimas šokio trupei mokėti LATGA arba tiesiogiai jums taikomas tuo atveju, kai pati šokio trupė organizuoja ir parduoda bilietus į jūsų sukurtą šokio spektaklį (netaikoma, kai spektaklio pristatymą ir bilietų pardavimą vykdo kitas organizatorius. Šiuo atveju už viešą atlikimą turės mokėti renginio organizatorius).

NEPAMIRŠKITE:

Tapdami nariu, perduodate LATGA išimtinę teisę administruoti turtingas viešo atlikimo ir paskelbimo teises į visus jau sukurtus ir būsimus jūsų kūrinius. Todėl pasirašydami sutartį su užsakovu dėl choreografijos kūrinio viešo atlikimo/ parodymo, būtina turite jį informuoti apie savo narystę. Dėl turinių teisių suteikimo dėl viešo skambėjimo užsakovas turi kreiptis į šią organizaciją. LATGA taip pat renka autorinį atlyginimą už gastrolinius spektaklius ar kitaip viešai atliekamus dramos kūrinius užsienyje.

Jeigu esate pakviesti pristatyti kūrinį gastrolėse, sudarydami sutartį su priimančia organizacija, turite informuoti apie savo narystę LATGA. Taip pat apie gastroles svarbu informuoti ir pačią LATGA.

Atkreipkite dėmesį, jog LATGA neadministruoja turinių teisių, kuomet kūrinys naudojamas reklamoje, laidų ir programų anonsuose, tad sudarydami sutartis dėl kūrinio naudojimo būtent tokiu tikslu, nusimatykite adekvatų ir proporcingą atlyginimą.

Šokėjams

AGATA
www.agata.lt

Asociacija AGATA šokėjus, baletu ir cirko artistus taip pat priskiria dramos sričiai ir įvardija kaip aktorius. Šokio atlikėjams verta tapti šios asociacijos nariais, jei jau teko filmuotis filme, seriale ar šokio spektaklyje, kuriuose sukurti vaidmenys buvo įrašyti, ir yra galimybė, kad bus transliuojami per televiziją ar kitaip pristatomi viešai. AGATA informacinis centras asociacijos nariams teikia teisinės konsultacijas mokesčių, narystės ir kitais klausimais.

Tiesa, verta atkreipti dėmesį, kad jei filmavotės filme ar seriale ir norite gauti atlygį, tai turėtų būti pagrindinis ar ne pagrindinis, bet vaidmuo, o ne pasirodymas masinėse scenose. Šokio spektaklių transliacijų atveju svarbu, kad transliuotojui būtų pateiktas tikslus atlikėjų sąrašas, o transliuotojas jį vėliau perduotų asociacijai AGATA.

Pažymėtina, kad šokio trupė, kuriai priklauso šokėjai-AGATA nariai, turės mokėti asociacijai AGATA, jeigu šokio trupė patalpins šokio spektaklį internete arba kitaip padarys šokio spektaklį, kuriame šoka šokėjai-AGATA nariai, viešai prieinamą.

Pareigos

Norėdami teisėtai „išleisti šokį į gyvenimą“ turite nepamiršti, kad šokis būna naudojamas su garsu, vaizdu ir kitomis priemonėmis, kurios taip pat yra laikomos kūriniais ir šie kūriniai kažkam priklauso.

Jei norite naudoti muzikos, literatūros ar kitą kūrinį savo šokio spektaklyje/kompozicijoje/performanse ar pan., visų pirma, turite gauti raštu asmeninį šio kūrinio autoriaus arba turtinių teisių savininko sutikimą naudoti šį kūrinį jūsų kūrybiniame darbe.

Šiame straipsnyje išvardintos asociacijos nepadarys autorių ir atlikėjų leidimais naudoti jų sukurtus kūrinius šokio spektakliuose / kompozicijoje/performanse ar pan., tad šokių kūrėjai tokius rašytinius sutikimus turi gauti savarankiškai, vis dėlto, ieškodami kontaktų jūs visada galite kreiptis į nurodytas asociacijas.

Taip pat turėsite gauti autorių bei gretutines teises ginančių agentūrų licencijas už viešą muzikos skambėjimą, rodymą ir sumokėti jų nustatytus mokesčius. Gauti licencijas ir sumokėti mokesčius būtina ir už šokio

pamokų metu leidžiamą muziką (beje, nesvarbu, ar minėta Jūsų veikla mokama, ar ne). Išimtys taikomos tik neviešam mokymosi ar studijų proceso rezultatų pristatymui, t. y. tik pasirodymams, kuriuose dalyvauja mokiniai/studentai ir mokytojai/dėstytojai, tačiau jei šie pasirodymai – vieši (atviri visai mokyklai/universitetui), būtina gauti licenciją.

Autoriaus arba turtinių teisių savininko sutikimas yra privalomas nepriklausomai nuo to, ar Jūs naudosite dalį kūrinio, ar visą. Tas pats reikalavimas taikomas, kai planuojate modifikuoti kūrinį. Raštiškame susitarime autorius arba turtinių teisių savininkas turi jums būtinai suteikti leidimą pakeisti ir naudoti pakeistą jo kūrinio versiją. Taip pat svarbu aptarti, kaip ir kur (teritorija) bus naudojamas kūrinys, ar jis bus skelbiamas viešai, ar bus filmuojamas, kiek laiko bus naudojamas, ar toks licencijos suteikimas yra atlygintinas ar neatlygintinas, ar jūs naudosite kūrinius komerciniu ar nekomerciniu tikslu ir pan.

Jeigu naudojate literatūros kūrinį

Jeigu spektaklio sukūrimui viena ar kita forma naudojate literatūros kūrinį (dramą, romaną, eilėraštį,

apsakymą ar pan.), sukurtą lietuvių autoriaus, tuomet reikia su juo susisiekti ir gauti raštišką sutikimą naudoti kūrinį ar jo dalį jūsų kūrybiniame darbe.

Jeigu planuojate naudoti užsienio autoriaus kūrinį ar jo dalį, norint gauti autoriaus sutikimą, visų pirma reiktų kreiptis į asociaciją LATGA, kuri arba padės gauti autoriaus kontaktus, leidimą, arba nukreips į privačią agentūrą, kitus autoriaus atstovus ar patį autorių tiesiogiai. Tiesa, jei nuo autoriaus mirties jau yra praėję 70 metų, sutikimo nereikia. Taip pat turėsite kreiptis į LATGA dėl licencijos, suteikiančios teisę viešai atlikti konkretų kūrinį.

Jeigu naudojate muzikos kūrinį(ius)

Jeigu planuojate, kad kuriamame spektaklyje skambės vadinamoji populiarioji muzika, be raštiško autoriaus arba turtinių teisių savininkas sutikimo, reikės kreiptis į asociacijas LATGA ir AGATA licencijos viešam muzikos atlikimui šokio spektaklio rodymo metu. Jeigu planuojate naudoti operos, miuziklo, baleto ar kitą stambios formos muzikinį kūrinį (nesvarbu, ar visą, ar jo dalį), būtina gauti raštišką autoriaus ar jo atstovų sutikimą (nebent nuo autoriaus mirties jau yra praėję 70 metų).

Labai svarbu įsidėmėti, kad vien kūrinio autoriaus sutikimo dažniausiai nepakaks, nes, pirma, muzikos kūrinys yra sukurtas (parašytas)

kompozitoriaus, vadinasi, jis, kaip autorius turi duoti sutikimą naudoti jo sukurtą kūrinių. Antra, jeigu jūs norite naudoti konkretų muzikos įrašą, turite gauti ne tik muzikos kūrinio autoriaus sutikimą, bet ir muzikos įrašo savininko sutikimą naudoti muzikos kūrinio įrašą šokyje/ spektaklyje. Turtinių teisių į muzikos įrašą savininkas dažnai būna muzikos įrašų kompanijos, kurios kartais nori didelių licencinių mokesčių už tokio muzikos įrašo naudojimą. Verta gerai apgalvoti, ar pajėgsite naudoti itin populiarius muzikos kūrinius, kurių įrašus valdo didžiosios muzikos įrašų kompanijos.

Gavus aukščiau nurodytus sutikimus, jums taip pat reikės kreiptis į asociacijas LATGA ir AGATA dėl licencijos, suteikiančios teisę viešai atlikti konkrečius kūrinius ir susimokėti nustatytus mokesčius. Abiem asociacijoms reikia pateikti ir tikslus naudojamų kūrinių sąrašus, tad verta sukaupti gana tikslią informaciją apie planuojamus naudoti kūrinius ir jų įrašus pristatymui.

Jeigu teisių savininkai yra užsieniečiai ir jų teisių administravimu užsiima užsienio kolektyvinio teisių administravimo agentūros, tuomet licencines sutartis reikės sudaryti būtent su jomis. Gali būti atvejų, kai kūrinių turtinių teisių savininkai patys administruos šias teises, tad užteks licencinių sutarčių, dėl kūrinių naudojimo, su pačiais tų teisių savininkais.

Visais atvejais, pasirinkę norimą muzikos kūrinių, turite išsiaiškinti, kas yra jo autorių teisių savininkas, ir tada bandyti susisiekti ir gauti sutikimus. Jeigu negavote atsakymo iš kūrinio autoriaus/ turtinių teisių savininko arba Jums nepavyko rasti jo kontaktų ir su juo susisiekti, kūrinio naudojimas tokiu atveju bus vis vien neteisėtas. Visada kreipkitės pagalbos į LATGA dėl kontaktų paieškos.

Jei naudojate video ištrauką

Verta žinoti, kad jei nuspręstumėte savo spektaklyje naudoti ištraukas iš filmų ar kitų audiovizualinių kūrinių, asociacijos padėti negalės, mat tokių leidimų jos neišduoda. Tokių kūrinių autorių ir atlikėjų turtinės teisės paprastai sutelktos jų gamintojų (prodiuserių) rankose, todėl dėl leidimų reikia kreiptis tiesiai į juos ir su jais pasirašyti licencines sutartis dėl video kūrinių naudojimo apimties.

Jei kyla klausimų dėl kūrinių naudojimo

Jei kurdami šokio spektaklį susiduriate su čia nepaminėta kitų autorių kūrinių panaudojimo kombinacija, visada galima kreiptis į asociaciją LATGA, AGATA ar AVAKA ir prašyti konsultacijos.

Anastasija Dichtiar

Veiklos formos

Komentarai Godos Dapšytės

Užsiimant kūrybine veikla ir gaunant pajamų iš jos vykdymo, būtina nuspręsti, kokią formą pasirinkti. Tai gali lemti skirtingi faktoriai: ar būsite įdarbinti kultūros įstaigoje, o gal planuosite veiklą vykdyti savarankiškai, nesudarydami darbo sutarčių ir tik teikdami kūrybines paslaugas; koks bus Jūsų veiklos vykdymo sudėtingumo laipsnis ir dydis; ar norėsite teikti paraišką dėl paramos iš kultūros rėmimo fondus ir kt. Šiame skyriuje aptarsime dažniausiai pasirenkamas kūrybinės veiklos vykdymo formas ir jų ypatumus, tam tikrus sutarčių sudarymo principus, mokestines prievoleles.

Įdarbinimas

Asmeniui, užsiimančiam kūrybine veikla, gali būti pasiūlyta dirbti įmonėje/įstaigoje (pvz., vesti šokio pamokas šokio studijoje; dėstyti meno disciplinas aukštosiose mokyklose ir pan.). Tokiu atveju, sudarius darbo sutartį, tarp Jūsų (darbuotojo) ir darbdavio atsiranda teisiniai darbo santykiai. Jie apima Jūsų įsipareigojimą dirbti tam tikros profesijos, specialybės ar kvalifikacijos darbu arba eiti tam tikras pareigas pagal darbo vietoje nustatytą tvarką ir darbdavio įsipareigojimą mokėti Jums už atliekamą darbą, užtikrinti tinkamas darbo sąlygas. T. y. pagal darbo sutartį darbuotojas įsipareigoja paklusti darbdavietėje nustatytai darbo tvarkai bei taisyklėms (skiriamų darbo užduočių vykdymas, nustatyto darbo grafiko laikymasis ir pan.), atsiranda pavaldumas darbdaviui.

ĮDARBINIMAS –

patikimiausia ir dirbančiajam saugiausia veiklos forma, t. y. darbo santykiai pagal darbo sutartį suteikia socialines garantijas dabar (ligos ar netekto darbingumo atveju) ir ateityje (motinystės/tėvystės, vaiko iki 3 m. priežiūros atostogos, pensija). Jei dirbate pilnu etatu ir uždirbate daugiau nei minimalią mėnesinę algą, galite galvoti ne tik apie stambesnių pirkinių įsigijimą išsimokėtinai, bet ir apie paskolą būstui.

Įsidarbinti galima nuo 14 metų

Vaikui nuo 14 iki 16 metų darbo sutarčiai sudaryti reikia vieno iš tėvų ar kito vaiko atstovo pagal įstatymą raštiško sutikimo, asmens sveikatos priežiūros įstaigos išduotos medicininės pažymos su išvada, kad vaikas tinkamas dirbti konkretų darbą, ir mokslo metų laikotarpiu duoto mokyklos, kurioje vaikas mokosi, raštiško sutikimo dėl vaiko darbo.

Darbo sutartis

– darbuotojo ir darbdavio susitarimas, pagal kurį darbuotojas įsipareigoja, būdamas pavaldus darbdaviui, ir jo naudai atlikti darbo funkcijų, o darbdavys įsipareigoja už tai mokėti darbo užmokestį. Sutartį būtina sudaryti raštu dviem vienodais egzemplioriais, kurių vienas lieka darbdaviui, o kitas – darbuotojui. Rašytinė darbo sutartis yra garantija, kad darbuotojui bus sumokėtas sutartas darbo užmokestis ir jis gali naudotis įstatymuose numatytais garantijomis.

Darbo sutartyje turi būti nurodomos

būtiniosios darbo sutarties sąlygos: darbo funkcija (koks darbas bus dirbamas, kokios pareigos einamos), darbo apmokėjimas ir darbovietė (konkretus veiklos padalinys). Tai pat svarbu susitarti dėl darbo sutarties rūšies; darbo laiko normos ir režimo (darbo dienos, darbo savaitės trukmės, darbo laiko pasiskirstymo per darbo savaitę); darbo pradžios datos.

Atsižvelgiant į darbo pobūdį, darbo sutartys gali būti skirtingų rūšių. Dažniausiai kūrybinėje veikloje

taikomos tokios darbo sutarčių rūšys:

- neterminuota – tai įprasta darbo sutartis, sudaroma neapibrėžtam laikui;
- terminuota – darbo sutartis, sudaroma tam tikram laikui arba tam tikrų darbų atlikimo laikui;
- projektinio darbo – terminuota darbo sutartis konkrečiam projekto rezultatui pasiekti.

Darbdavio prievolė

Prisiminkite, kad darbdavys turi gerbti darbuotojo teisę į privatą gyvenimą, užtikrinti darbuotojo asmens duomenų apsaugą. Darbdavys privalo įgyvendinti lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus. Tai reiškia, kad bet kokia darbuotojų diskriminacija, nesusijusi su jų dalykinėmis savybėmis, yra draudžiama.

Darbo apmokėjimas

Darbo užmokestis gali būti nustatomas kaip valandinis atlygis (bus mokama už mėnesiui tenkančias darbo valandas) ar mėnesinė alga (mokama vienoda suma, neatsižvelgiant į mėnesiui tenkantį valandų skaičių). Darbo užmokestis mokamas du kartus

per mėnesį arba, esant darbuotojo raštiškam prašymui, vieną kartą per mėnesį. Darbo užmokestis mokamas darbo sutartyje nurodytomis dienomis.

Darbo sutartyje nurodomas atlyginimas prieš mokesčius, dar vadinamas „ant popieriaus“. Jis būna didesnis, nei gaunamas į rankas, nes sutartyje nurodoma darbuotojo uždirbta suma prieš išskaičiuojant privalomus mokesčius: gyventojų pajamų mokestį (GPM), privalomojo sveikatos draudimo mokestį (PSD), valstybinio socialinio draudimo (VSD) įmoką. Darbdavys taip pat sumoka kitus mokesčius už Jūsų darbo vietą.

Dirbant pagal darbo sutartį, skirtingai nei verčiantis individualia veikla pagal pažymą, darbuotojui nereikia rūpintis mokesčių mokėjimo procesu, nes visus reikiamus mokesčius išskaičiuoja ir sumoka darbdavys.

Kūrybinės veiklos vykdymas pagal darbo sutartį,

skirtingai nei savarankiška kūrybinė veikla pagal individualios veiklos pažymą, dažnai siejamas su tam tikromis užtikrintomis garantijomis ir apsauga darbuotojui, pavyzdžiui:

tiesioginę atsakomybę už darbuotojo veiksmams padarytą žalą tretiesiems asmenims pirmiausia prisiima pats darbdavys; darbuotojas turi visas socialines garantijas, kaupiamas stažas ir pan.

Tikrasis stažas kaupiamas tik jei dirbama pilnu etatu. Jei dirbama puse etato ar mažiau, kaupiamas tik dalinis stažas. Jei dirbate 0,25 etato, neturite pilnų socialinių garantijų. Jei norite kaupti stažą motinystės/tėvystės ir vaiko priežiūros atostogoms bei pensijai, mokesčius reikėtų mokėti bent nuo minimalios mėnesinės algos, kuri 2020 m. sudarė 607 eurų. Be to, kadangi mokesčiai skaičiuojami ne nuo visos sąskaitoje nurodytos sumos, prireikus išmokų, jos taip pat bus skaičiuojamos proporcingai mažesnės.

darbuotojas turi teisę į privalomas ir papildomas atostogas bei kasmetinį poilsį; darbdavys turi užtikrinti saugią darbo vietą, priemones ir visas kitas sąlygas, kad būtų normali ir reikalavimus atitinkanti darbo vieta.

Svarbiausias dokumentas, reguliuojantis darbo teisę, yra Lietuvos Respublikos Darbo kodeksas. Už valstybės šioje srityje vykdomą politiką atsakinga institucija – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Atsakymus į rūpimus klausimus taip pat galite rasti Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos puslapyje www.vdi.lt.

Individuali veikla

Individuali veikla yra vienas paprasčiausių būdų dirbti nepriklausomai ir savarankiškai, nesteigiant juridinio asmens (*įmonės, įstaigos*), neprisirišant darbo santykiais prie tam tikros įmonės/įstaigos. Dirbti individualiai – reiškia vykdyti tam tikrą veiklą, teikti paslaugas siekiant pelno (*pvz., sukurti šokio spektaklį, suteikti cirko pasirodymo atlikimo paslaugas ir pan.*).

Svarbu žinoti, kad individualios veiklos esmė yra ta, kad ji orientuota į tam tikrą apibrėžtą

rezultata, kitaip tariant, pasirašydamas sutartį su kitu asmeniu (tiek fiziniu, tiek juridiniu), turite susitarti dėl konkretaus darbų rezultato (pvz., šokio vaidmens atlikimo), o ne dėl tam tikrų nuolatinių funkcijų atlikimo. Lietuvoje verstis individualia veikla gali kiekvienas fizinis asmuo, sulaukęs 18 metų arba nuo 14 iki 18 metų su raštišku vieno iš tėvų sutikimu. Individualią veiklą galima vykdyti 2 būdais: su verslo liudijimu arba su individualios veiklos pažyma.

Vykdamas veiklą pagal verslo liudijimą

galima verstis tik griežtai nustatytomis veiklos rūšimis (*baigtinių jų sąrašą galima rasti Veiklą, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių klasifikatoriuje*). Šiame sąraše nėra tiesiogiai šokio ir cirko meno sritį atitinkančių veiklų, todėl šokio sektoriuje retai taikomas šis veiklos būdas (*nebent Jūs užsiimate fotografavimo veikla ir norite fotografuoti šokio spektaklius pagal užsakymą ir pan.*).

Individuali veikla pagal pažymą

yra kur kas lankstesnė, nes apima daugybę pačių įvairiausių veiklos rūšių (visą sąrašą rasite osp.stat.gov.lt/static/evrk2.htm, kitu atveju skambinkite į Statistikos departamentą numeriu **8 5 236 4716** ir, nupasakoję

planuojamos vykdyti veiklos pobūdį, atsakymą gausite iš karto). Pavyzdžiui, šokio ir cirko meno sričiai dažniausiai taikomi tokie ekonominės veiklos rūšies kodai:

90.0 – Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla;
90.01 – Scenos pastatymų veikla;
90.02 – Scenos pastatymams būdingų paslaugų veikla;
90.03 – Meninė kūryba.

Individualios veiklos vykdymo pažyma – tai dokumentas, kuris patvirtina, kad asmuo yra įregistravęs vykdomą veiklą savo gyvenamosios vietos Valstybinėje mokesčių inspekcijoje (VMI) ir gali verstis pažymoje nurodyta veikla. Prašymą dėl pažymos išdavimo reikia pateikti ne vėliau kaip veiklos vykdymo pradžios dieną. Asmuo nuo 14 iki 18 metų kartu su prašymu turi pateikti vieno iš tėvų raštišką sutikimą. Prašymą galima pateikti nuvykus į savo gyvenamosios vietos VMI skyrių, paštu arba elektroniniu būdu per Mano VMI sritį (www.vmi.lt → Mano VMI → prisijunkite, naudodami elektroninę bankininkystę arba parašą → spauskite „**Dokumentai ir pranešimai**“ → tada „**Dokumentai**“ → spauskite „**Užsakyti paslaugą**“ → pasirinkite paslaugą „Mokesčių mokėtojo registrinių duomenų tvarkymas/ individualios veiklos registravimas“ → užpildykite reikiamus duomenis, pateikite prašymą ir laukite patvirtintos individualios veiklos pažymos, jos išdavimas trunka ne ilgiau kaip savaitę). Kartą gautos pažymos nereikia nuolat pratęsinėti, taip pat galite

nemokamai papildyti pažymą naujomis veiklomis. Nusprendus nutraukti vykdomą veiklą pagal pažymą, pakanka prieš 5 dienas raštu informuoti VMI.

Pagrindiniai mokesčiai ir apskaitos dokumentai

Vykdamt individualią veiklą pagal pažymą nuo faktiškai gautų metinių individualios veiklos apmokestinamųjų pajamų turite mokėti šiuos mokesčius: Gyventojų pajamų (Valstybinei mokesčių inspekcijai), Privalomojo sveikatos draudimo ir Valstybinio socialinio draudimo mokesčius („Sodrai“). Skirtingai nei dirbdamas pagal darbo sutartį, šiuos mokesčius turite apskaičiuoti ir sumokėti savarankiškai. Mokesčius turite išskaičiuoti iš Jūsų gautų pajamų (*dėl pagalbos apskaičiuojant mokesčius galite kreiptis į Valstybinę mokesčių inspekciją ir „Sodra“*).

Taip pat yra privaloma deklaruoti savo uždirbtas pajamas. Mokesčiai yra mokami pasibaigus metams ir pateikus VMI metinę pajamų mokesčio deklaraciją.

KARTĄ PER METUS

mokamas gyventojų pajamų mokestis (tarifas – 15%). Įmokas „Sodrai“ kartą per metus moka tik tie individualių veiklą pagal pažymą vykdančys asmenys, kurie dirba ir pagal

darbo sutartį ar dėl kitų priežasčių jau yra drausti privalomuoju sveikatos draudimu (pvz., vaiko priežiūros atostogose ar pensijoje esantys asmenys). Jei neturite darbo sutarties ir vykdate individualią veiklą pagal pažymą, privalomojo sveikatos draudimo įmokas (2020 m. – 42,37 euro) turite mokėti kas mėnesį. Valstybinio socialinio draudimo įmokas galima mokėti pasirinktinai kartą per metus arba kas mėnesį (tuomet kaupsis permoka, o deklaravus pajamas bus užskaitytos įmokos).

Apskaičiuojant apmokestinamąsias pajamas, iš uždirbtų pajamų galima atimti leidžiamus atskaitymus (išlaidas, patirtas pajamoms uždirbti). Taikant supaprastintą tvarką, leidžiamais atskaitymais galima pripažinti fiksuotą dydį, t. y. 30 proc. gautų individualios veiklos pajamų.

Asmuo, vykdamt individualią veiklą pagal pažymą, turi pildyti pajamų–išlaidų apskaitos žurnalą, taip pat prekių ar paslaugų pirkėjams privalo išduoti vieną iš apskaitos dokumentų:

- sąskaitą faktūrą;
- PVM sąskaitą faktūrą;
- kasos aparato kvitą;
- kitus apskaitos dokumentus (mokėjimo pavedimus, pinigų priėmimo kvitus ir pan.).

Detalesnė informacija apie apskaitos dokumentus nustatyta

Gyventojų, besiverčiančių individualia veikla (išskyrus gyventojus, įsigijusius verslo liudijimus), buhalterinės apskaitos taisyklėse.

**DAUGIAU IŠSAMIOS
INFORMACIJOS APIE
INDIVIDUALIOS VEIKLOS
VYKDYMĄ GALITE RASTI**

Valstybinės
mokesčių inspekcijos
tinklapyje
www.vmi.lt,

„Sodros“ tinklapyje
www.sodra.lt,

taip pat verslumo
skatinimo agentūros
„Versli Lietuva“ parengtoje
metodinėje medžiagoje
[www.verslilietuva.lt/
verslauk/](http://www.verslilietuva.lt/verslauk/).

Autorinės sutartys

Vykdydami kūrybinę veiklą, neretai susidursite su sąvokomis „autorių teisių objektas“, „autorinės teisės į kūrinį“. Plačiau apie autorines teises galite paskaityti žinyno skyriuje „Autorių (ir atlikėjų) teisės (ir pareigos)“, o šioje dalyje aptarsime, kuo skiriasi kūrybinės veiklos vykdymas pagal autorinę

sutartį ir darbo sutartį arba individualios veiklos pažymą.

Visų pirma, Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas nurodo, kad autorių teisių objektai yra originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas. Vieni iš pavyzdžių gali būti choreografija ir kiti scenoje atlikti skirti kūriniai, režisuoti spektakliai, scenarijai, scenarijų planai, muzikos kūriniai tiek su tekstu, tiek be jo ir t. t.

Kad kūrinys būtų laikomas autoriniu kūriniu, jis turi atitikti du pagrindinius reikalavimus:

1. Jis turi būti originalus, t. y. individualus, skirtingas nuo kitų, naujas;
2. Tai turi būti intelektualinės kūrybos rezultatas.

Įstatyme yra aiškiai išskirtos kelios grupės objektų, kuriems autorių teisių apsauga netaikoma. Prie tokių objektų priskirtos idėjos, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys ir pan.

Be autoriaus valios nė vienas jo sukurtas kūrinys nepasiekia visuomenės, nes autoriai disponuoja išimtinėmis teisėmis naudoti jų sukurtus kūrinius. Kūrinių panaudojimas be autorių sutikimo laikomas neteisėtu. Tam, kad būtų galimybė teisėtai naudotis kūriniu, jį viešai rodyti ir pan., sudaromos autorinės sutartys.

Autorinę sutartį

Įprastai sudaro autorius arba teisių į kūrinių turėtojas su kitu fiziniu ar juridiniu asmeniu (pirkėju, užsakovu ar teisių perėmėju). Jie susitaria, kad autorius perduoda užsakovui savo sukurtą kūrinių arba turtines teises į jį, o užsakovas įsipareigoja kūrinių naudoti sutartyje nurodyta tvarka ir už jį atsiskaityti. Šios sutartys reikšmingos tuo, kad yra pagrindinis teisinis įrankis autoriams įgyvendinti įstatymų jiems suteikiamas teises ir užsitikrinti finansinį (ar kitokio pobūdžio) atlygį už kūrybinę veiklą, o kūrinių naudotojams – įgyti prieigą prie kūrinių. Autorinės sutartys negali būti sudaromos siekiant kitų tikslų nei autoriaus turtinių teisių perdavimas ar licencijos naudoti kūrinių suteikimas.

Visus reikalavimus autorių sutarčių sudarymui galite rasti Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Taip pat patariame susipažinti su Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos parengta informacija autorių teisių ir gretutinių teisių tema (www.lrkmlrv.lt -> **veiklos sritys -> autorių teisės**).

AUTORINĖS SUTARTYS AKTUALIOS

tik autoriams, ne atlikėjams. Jei kuriame kūrinių (spektaklį, muziką, pjesę ar pan.), autorinė sutartis yra patikimiausia ir saugiausia santykių su užsakovu įtvirtinimo forma. Taigi, scenos menuose tai aktualiausia choreografams, režisieriams, dramaturgams, kompozitoriams, scenografams, kostiumų dailininkams.

Autorinė sutartis aiškiausiai apibrėžia autoriaus teises į kūrinių ir pajamas už jį, užsakovo atsakomybę, teritoriją ir laikotarpį, kuriam užsakovui suteikiamos turtinės teisės. Jei kūrinių sukursite nepasirašę autorinės sutarties, gali kilti keblumų įrodant kūrinių autorystę, siekiant apsaugoti jo vientisumą, jau nekalbant apie teisėto atlygio gavimą. Autorinė sutartis – tarsi kūrinių gimimo liudijimas, įteisinantis jo egzistavimą. Beje, sudarant autorinę sutartį, labai svarbu susitarti dėl termino, kuriam yra perleidžiamas kūrinių, ir taip pat – ar sutarties sąlygos galioja tik Lietuvoje, ar ir užsienyje. Jei įstojote į asociaciją LATGA, apie tai būtina informuoti užsakovą, nes ši sąlyga turi būti įtraukta į sutartį.

Skirtumai tarp autorinių ir darbo sutarčių

Pagal darbo sutartį atliekamas nuolatinio pobūdžio darbas, o autorinė sutartis yra vienkartinė, skirta tam tikro kūrinio sukūrimui ir/arba teisių perdavimui. Autoriui yra sumokama už atliktą darbą, kai tuo tarpu darbuotojui, dirbančiam pagal darbo sutartį, atlyginimas mokamas nuolat.

Autorinei sutarčiai, kitaip negu darbo sutarčiai, nėra taikomos Darbo kodekso nuostatos. Autorius pagal autorinę sutartį nėra pavaldus užsakovui. Abi pusės yra lygios, todėl visus klausimus sprendžia bendru susitarimu. Honoraras už įvykdytą darbą (sukurtą kūrinį, perduotas arba suteiktas turtines teises) yra sutiriamas ir nurodomas sutartyje. Jei užsakovas yra juridinis asmuo, visus autoriaus mokamus mokesčius sumoka kūrinio užsakovas – autoriui nebelieka jokių mokestinių įsipareigojimų nei prieš VMI, nei prieš „Sodra“. Todėl nustatant atlyginimo dydį reiktų įsivertinti, kiek norima gauti „į rankas“, pasiskaičiuoti, kiek ir kokie mokesčiai turi būti sumokėti.

Autorius, vykdantis kūrybinę veiklą pagal autorinę sutartį, taip pat neturi Darbo kodekse numatytų garantijų, t. y. jam nepriklauso kasmetinės apmokamos atostogos arba teisė į tam tikras tikslines apmokamas atostogas, t. y. kūrybines, mokymosi ir pan. Autorius pats sau turi susikurti darbo vietą ir priemones darbui atlikti.

Svarbu paminėti, kad jei asmuo dirba tik pagal autorinę sutartį, jis draudžiamas pensijų, ligos ir

motinystės socialiniu draudimu, tačiau nedraudžiamas nedarbo bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu, taip pat jam yra kitaip skaičiuojamas darbo stažas. Tokios draudimo rūšys taikomos dėl to, kad pajamos pagal autorines sutartis dažnai būna vienkartinės, nereguliarios, ir joms netaikomas minimalaus užmokesčio reikalavimas. Dėl šios priežasties dirbantiems pagal autorines sutartis teisė į socialinę apsaugą tapus bedarbiu negalioja. Tik asmuo, turintis meno kūrėjo statusą, tapęs bedarbiu ir patirdamas kūrybinę prastovą, turi teisę kreiptis dėl išmokos už kūrybinę prastovą išmokėjimo (*detalesnė informacija pateikiama Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos puslapyje www.lrkmlrv.lt -> Veikla -> Meno kūrėjų socialinė apsauga*).

Jei esate atlikėja(s), šokėja(s) ar cirko artistas(-ė), daugiau garantijų suteikia darbo sutartis. Jei jūs – kūrėjas (choreografas ar režisierius), reikia kiekvienu konkrečiu atveju svarstyti, ar jums verčiau gauti kas mėnesinį atlyginimą, ar honorarus už spektaklius ir jų viešą atlikimą. Viskas priklauso nuo sutartų darbo sąlygų, kurios numatomos kiekvienu individualiu atveju ir darbo, ir autorinėje sutartyje. Pasirašius darbo sutartį ir į ją prie atliekamų pareigų įtraukus spektaklių kūrimą, visos turinės teisės į šiuo spektaklius iš karto, be papildomų derybų ar sąlygų pereina teatrui. Tiesa, jei esate asociacijos LATGA narė(-ys), tuomet apie tai reiktų informuoti darbdavį ir derinti sutarties sąlygas su asociacija.

Skirtumai tarp autorinių sutarčių ir individualios veiklos vykdymo pagal pažymą

Abi veiklos formos turi panašumų: jos orientuotos į tam tikrą apibrėžtą rezultatą, o ne nuolatinį darbo funkcijų atlikimą. Jūs neturite paklusti užsakovo nustatytai darbo tvarkai bei taisyklėms, o tik įvykdyti sutartyje nustatytus reikalavimus kūrinio sukūrimui ar paslaugų suteikimui. Pagrindinis skirtumas tarp šių veiklos formų – autorinės sutarties objektas yra kūrinio sukūrimas ir/arba turtinių teisių perdavimas, tuo tarpu individuali veikla pagal pažymą apima platesnį paslaugų teikimo spektrą, sutarties objektas nebūtinai turi būti susietas su turtinių teisių perdavimu ar suteikimu. Taip pat skiriasi privalomi mokesčiai. Atsižvelgdamas į darbo pobūdį bei į veiklos vykdymo aplinkybes, asmuo turi pats nuspręsti, kokią veiklos formą pasirinkti. Jei kūrėjas nuolat turi užsakymų ir tokiu būdu siekia gauti pajamų per tęstinį laikotarpį, patartina registruoti individualią veiklą. Tačiau kai kūrėjo paslaugos yra atsitiktinio pobūdžio ir/arba vienkartinės, gali būti sudaroma autorinė sutartis, jeigu sukurtas produktas yra autorių teisių objektas pagal Lietuvos Respublikos Autorinių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatas.

N. B.: Autorinių teisių sutarimai kiekvienu atveju gali būti formuluojami ir sprendžiami individualiai, prisitaikant prie konkrečių jūsų poreikių ir užsakovo galimybių.

JEI KURIATE SPEKTAKLĮ,

vienareikšmiškai verta rinktis autorinę sutartį. Nors mokesčių sumokėsite ir daugiau, tačiau tik autorinė sutartis apibrėš santykius su užsakovu, teises į kūrinį ir santykius su užsakovu ilgalaikėje perspektyvoje. Nes išrašius sąskaitą pagal individualios veiklos pažymą, santykiai su užsakovu baigiasi ją apmokėjus.

Juridinio asmens steigimas

Turėdami aiškia savo veiklos viziją ir įvertinę savo planuojamos vykdyti kūrybinės veiklos mastą ir dažnumą, finansines galimybes, poreikį samdyti darbuotojus arba pirkti paslaugas iš kitų paslaugų teikėjų (norint pilnai įvykdyti nustatytus kūrybinės veiklos siekius), Jūs galite priimti sprendimą steigti juridinį asmenį.

Juridinis asmuo

yra pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.

Kultūros sektoriuje juridiniai

asmenys dažniausiai steigiami tais atvejais, kai norima verstis kūrybine veikla tenkinant viešuosius interesus arba tam tikrais atvejais siekiant pelno. Dažniausiai tokiu būdu kultūros sektorius dalyviai steigia šokio/ cirko trupes arba teatrus, kultūros organizacijas, įsteigę juridinį asmenį, dalyvauja finansavimo fondų konkursuose (*pavyzdžiui, norėdami pateikti paraišką Lietuvos kultūros tarybos skelbiamiems projektų finansavimo konkursams, turite tai daryti per juridinį asmenį, kurį galite įsteigti pats arba kreiptis į kitus juridinius asmenis, kurie galėtų administruoti Jūsų projektą ir pateikti jį konkursui*).

Teisiškai juridiniai asmenys skirstomi į viešuosius ir privačiuosius. **Viešieji juridiniai asmenys** yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudoti sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). **Privatieji juridiniai asmenys** yra juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačius interesus (dažniausiai tai susiję su pelno siekimu ir pan.).

Dažniausiai kultūros sektoriuje veikiantys asmenys steigia viešąsias įstaigas, taip pat – uždarąsias akcines bendroves (UAB), mažąsias bendrijas, individualias įmones. Neretai kultūros organizacijos arba menininkai vienijasi į asociacijas ir atstovauja savo kultūros lauko interesams.

*Norėdami palyginti juridinio asmens teisinės formos ir suvokti skirtumus tarp skirtingo tipo įmonių ir įstaigų, būtinai apsilankykite **Valstybinės mokesčių inspekcijos puslapyje** (www.vmi.lt) ir skiltyje „Verslui → Pradedantiems verslų“ susipažinkite su juridinio asmens teisinių formų palyginimo lentele. Šiame skyriuje aptarsime viešųjų įstaigų ypatumus, kadangi ši juridinio asmens forma dėl savo ypatumų dažnai pasirenkama scenos menų srityje.*

Viešoji įstaiga (VŠĮ) –

tai pagal įstatymus įsteigtas pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus vykdant švietimo, mokymo ir mokslinę, kultūrinę, sveikatos priežiūros, aplinkos apsaugos, sporto plėtojimo, socialinės ar teisinės pagalbos teikimo, taip pat kitokią visuomenei naudingą veiklą. VŠĮ gali steigti tiek vienas, tiek daugiau fizinių ir/ar juridinių asmenų, steigėjų skaičius neribojamas.

Viešosios įstaigos dažnai painiojamos su biudžetinėmis įstaigomis, tačiau pastarosios yra valstybės arba savivaldybės institucijos, steigiamos įstatymų numatyta tvarka, visiškai arba iš dalies išlaikomos iš biudžeto. Viešąsias įstaigas gali steigti valstybė ar savivaldybė bei fiziniai ir juridiniai asmenys. Viešosios įstaigos nėra išlaikomos iš valstybės ar savivaldybės biudžetų.

Esminiai VŠĮ bruožai yra tokie:

- Viešųjų interesų tenkinimas. Jeigu privatus juridinis asmuo siekia naudoti savo akcininkams, tai VŠĮ, priešingai, siekia visuomenei naudingų interesų;
- Pelno nesiekimas. VŠĮ gautas pelnas gali būti naudojamas tik jos įstatuose nustatytiems veiklos tikslams siekti. Pelnas negali būti skiriamas dalininkams, viešosios įstaigos organų nariams, darbuotojų premijoms;
- Ribota civilinė atsakomybė. VŠĮ dalininkas rizikuoja tik tuo turto, kurį įnešė į VŠĮ, taip apsaugodamas savo asmeninį turtą;
- Nėra apibrėžto minimalaus įstatinio kapitalo dydžio VŠĮ steigimui;
- Lėšų šaltiniai. VŠĮ gali pritraukti lėšas skirtingais būdais: 1) nustatyti dalininkų įnašus; 2) gauti paramą iš juridinių asmenų (gavus paramos gavėjo statusą) ir pritraukti savo veiklos vykdymui GPM paramą (šiuo metu 1,2 %); 3) vykdyti komercinę veiklą. VŠĮ gali verstis komercine veikla, tik turi apibrėžti šią veiklą savo įstatuose, nurodyti baigtinį veiklų sąrašą; 4) dalyvauti skirtingų finansavimo fondų projektų konkursuose ir kt.;
- VŠĮ vadovas organizuoja VŠĮ veiklą ir veikia jos vardu santykiuose su kitais asmenimis, sudaro ir nutraukia darbo sutartis su VŠĮ darbuotojais;
- VŠĮ negali būti pertvarkyta į UAB;
- VŠĮ yra privalomas buhalteris arba sutartis su buhalterinę apskaitą vykdančia įmone.

Kaip pasirošti VŠĮ steigimui:

- Nustatyti veiklos tikslus ir uždavinius;
- Pasirinkti buveinės patalpas, kur bus įregistruota VŠĮ (*nėra būtina vykdyti veiklą buveinės patalpose, veikalai galės būti nuomotis kitas patalpas*). Gauti buveinės patalpų savininko sutikimą suteikti patalpas VŠĮ buveinei (*turi būti notariškai patvirtintas*), jei patalpų savininkas nėra steigėjas;
- Pasirinkti VŠĮ pavadinimą ir jį užregistruoti. Pasirinkus norimą pavadinimą (jis negali sutapti su kitos įmonės ar prekės ženklo pavadinimu), galima kreiptis į Juridinių asmenų registrą su prašymu rezervuoti pavadinimą 6 mėnesiams. Vadinasi, per šį laikotarpį niekas kitas negalės įregistruoti įmonės tokiu pačiu pavadinimu, be to, jūs būsite tikri, kad toks pavadinimas yra galimas;
- Pasirošti steigimo sutartį (jei steigėjas yra ne vienas) arba steigimo aktą (jei steigėjas vienas). Šiuo dokumentu nustatomos VŠĮ steigimo sąlygos;
- Parengti įstatus. Tai – dokumentas, kuriame numatomi VŠĮ veiklos tikslai, valdymo organai, jų kompetencija, VŠĮ vadovo skyrimo ir atšaukimo tvarka ir pan.;
- Sušaukti steigiamąjį susirinkimą. Jo metu patvirtinami įstatai, išrenkami valdymo, priežiūros organai (vadovas, valdyba, taryba ir kt.), įgaliojimų atstovauti Juridinių asmenų registre suteikimas. Jei yra vienas steigėjas, parengiamas vienintelio steigėjo sprendimas.

Steigiamasis susirinkimas gali būti nešaukiamas, jeigu steigimo sutartyje ar steigimo akte yra nurodyti valdymo organai, įgalioti atstovauti asmenys;

- Atidaryti kaupiamąją banko sąskaitą. Vėliau, įregistravus VŠĮ, kaupiamoji sąskaita keičiama į einamąją banko sąskaitą;
- Užpildyti Juridinių asmenų registrai reikalingas JAR formas;
- Pateikti „popierinius“ dokumentus notarui ir Juridinių asmenų registrai arba elektroniniu būdu per Juridinio asmenų registro savitarnos svetainę. Registruojant VŠĮ elektroniniu būdu, išvengiama dokumentų parengimo išlaidų bei išlaidų notarui.

Viešųjų įstaigų steigimą, veiklą, reorganizavimą ir likvidavimą reglamentuoja Viešųjų įstaigų įstatymas. Taip pat, norint žinoti tikslią informaciją apie juridinių asmenų steigimą, būtina paskaityti Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą bei susipažinti su pateikiama informacija Juridinių asmenų registre.

Prieš steigiant viešąją įstaigą, vertėtų atsižvelgti į keletą aspektų. Visų pirma, įstaiga privalo turėti direktorių.

Ji(s) turi dirbti pagal darbo sutartį. Pagal dabar galiojančius teisės aktus, minimaliai galima dirbti 4 val. per savaitę (minimalus valandinis užmokestis 2020 m. – 3,72 euro, taigi apie 74 eurus per mėnesį), tačiau jei tai vienintelė direktorės(-iaus) darbovietė, mokesčius teks mokėti ne nuo jam pagal darbo valandas priklausančio užmokesčio, o nuo minimalios mėnesinės algos. Be to, įstaigai privalomas ir buhalteris(-ė), tik šiuo atveju nebūtina darbo sutartis.

Na ir didysis kultūros organizacijų siaubas ir kančia – viešieji pirkimai. Jei planuojate didžiąją dalį įplaukų (51% ir daugiau) gauti iš valstybės ir savivaldybių finansavimo, tuomet reikėtų pasidomėti viešųjų pirkimų įstatymu, susipažinti su pagal jį parengtomis tvarkomis ir gal net nusisamdyti specialistą. Visa informacija su tuo susijusiais klausimais → www.vpt.lt.

Ir dar – vertėtų turėti omenyje, kad turint elektroninį parašą, viešąją įstaigą įsteigti gana lengva, tačiau iškilus poreikiui įstaigą uždaryti, procedūros užtruks kur kas ilgiau, nei ją steigiant.

Išvaizdos ir turinio derinys – jūsų viešieji ryšiai

Sigita Ivaškaitė

Viešieji ryšiai yra ir gali būti strategijos, planai, lentelės, tačiau pradėti verta nuo to, kad tai – jūsų identitetas. „Sutinka pagal rūbą, išlydi pagal protą“, – sako sena patarlė. Labai tiesmukai į tai galime sutalpinti ir siekiamą viešųjų ryšių poveikį menams: pirmiausia patraukti potencialaus žiūrovo dėmesį, tuomet supažindinti su savo veikla, mąstymo principais ir siekiais, taip leidžiant tiek susivilioti, tiek ir racionaliai apsvarstyti apsilankymo galimybę.

Pradžia – vardas

Pradėdami nuo nulio, žinoma, visi mąstome apie pavadinimą, net jei galvojama rengti tik solinius pasirodymus. Čia svarbiausia žinoti kontekstą, todėl prieš pasirinkdami vardą, peržvelkite paieškas internete, įsitikinkite, kad su niekuo nesidubliuojate. Žinoma, galvosite ir apie sąskambius, galbūt atkreipsite dėmesį į raidžių išsidėstymo suteikiamą vizualų dizainą. Visuomet verta pasikonsultuoti su profesionaliais – dizaino sričių atstovais.

Toliau – veidas

Jei jau aišku, kaip į jus kreiptis, kyla klausimas, o kaip jūs atrodote? Logotipas, profilio nuotraukos, piešiniai... Daug būdų ir variantų

suteikti savo veiklai veidą. Šiandien tai gali nekainuoti nė cento, tačiau turėkime omenyje, jog tokie dalykai – ilgalaikės investicijos. Ar tolesniuose žingsniuose kursite savo internetinį puslapį ar „Facebook“, „Instagram“ profilį, visur iššoks vieta „jūsų veidui“.

Socialiniai tinklai ir svetainės

Dažnai nutinka taip, jog siekdami kuo greičiau ir pigiau „pasileisti veiklą“, jauni menininkai nebekuria savo svetainių, apsiribodami „Facebook“ puslapiais ir event'ais. Kartais to pakanka, tačiau verta pagalvoti apie tai, kaip ir kokius žmones pasiekia skirtingos priemonės. Žiūrovas, ieškantis informacijos „Facebook“ puslapyje, siekia artimo, greito ir paprasto kontakto, dažniau nori pasitiksinti jau žinomą informaciją nei surasti naują. Tuo tarpu svetainės lankytojas yra ramus „browser'is“, galintis ir norintis netrukdomas susipažinti su jūsų veikla. Tarp tokių lankytojų yra ir vadybininkai, prodiuseriai, festivalių programuotojai.

Nuosava internetinė svetainė leidžia toliau kurti savo veidą nevaržomiems socialinių tinklų rėmų. Tuo tarpu lankytojas čia jaučiasi saugus, jam galima suteikti aiškumo, veiklą išdėstant jai tinkamame, ir kūrybiškame meniu. Iškilus taupumo klausimui, verta apmąstyti tokius serverius, kaip wix.com, suteikiančius galimybę pradėti nuo nemokamos versijos, ją kuriant ir modeliuojant pagal savo poreikius, o vėliau, atsiradus finansams, galima išsipirkti puslapio adresą. Panašiai galima daryti su specialiai

kūrybinei veiklai skirtu paštu – šiandien niekas nebenuvertina paprasto „gmail“, kurį bet kuriuo metu galima keisti į rimčiau atrodantį @manopavadinimas paštą.

Vizitinė kortelė

Galbūt skaitydami pagalvojote, jog keisti adresą ir pašto pavadinimą nenaudinga, taip pasimeta vardas bei kontaktai? Siūlau mąstyti apie socialines medijas kaip jūsų kontaktų „debesį“. Jūsų „Facebook“ puslapis pirmiausia turėtų tarnauti kaip patogi ir visą reikalingiausią, nuolat atnaujinamą kontaktinę informaciją perteikianti vizitinė. Jūsų telefono numeris, el. pašto adresas, galimybė susisiekti messenger'iu – visa ši informacija ne tik turi būti nuolat pasiekama, bet ir aktyviai naudojama. Lygiai kaip ir nuotraukų albumai – tvarkingai sudėlioti pagal pavadinimus ir datas.

Vieni tarp visų – duomenų bazės

Praktiškai bet kokį savo internetinį puslapį turite suvokti kaip pristatomąjį katalogą, žinyną, kuriame nepasiklys net ir mažiausiai apie jus žinantis žmogus. Beje, kalbant apie katalogus, jau surinkę savo pristatomąją informaciją, apsižvalgykite, kokios duomenų bazės veikia jūsų srityje kurioje šalyje ir užsienio įstaigose. Būti „po skėčiu“ su kolegomis ne tik profesinėje sąjungoje, bet ir duomenų bazėje – visapusiškas plusas, nes visi esame vienas kito kontekste ir per

ji randame vieni kitus. Norėdami suprasti duomenų bazės naudą, prisiminkite, kaip ieškote naujos muzikos „Spotify“ ar „Youtube“ platformose: šalia jūsų tikslingai ieškotų rezultatų visuomet randate ir jums siūlomų panašių atlikėjų.

Formų įvairovė

Prakalbęs apie medijų platformas, nebijokite įsisavinti jų tiek daug, kiek reikia jūsų pasirinktai (net ir kiekvieno atskiros pasirodymo) formai. Jei visus formatus tvarkingai išdėliosite informacinėse lentynėse, jos atneš daug naudos ir tiksliau bei tikslingiau informuos žiūrovą. Tarkime, profilis „Instagram“ leidžia pritraukti žiūrovus visiškai kitaip, sutelkiant dėmesį į vaizdinį bei aplenkiant kalbos barjerą, o # sekimo principas pagyvina auditoriją.

Rašto darbai

Rašyti trumpai, aiškiai ir patraukliai gali tikrai ne kiekvienas, o ir ne kiekvienam to reikia. Pradėdami veiklą, į kurią norite įtraukti publiką, turite susirasti žmogų, kuris paaikšins, kur jį kviečiama, ką pamatys, kas tai rodys, ir t. t. Galime rašyti ir patys, bet tuomet pravartu, kad kas nors patikrintų ne tik turinį, bet ir klaidas.

Iš pradžių verta sąžiningai padirbėti prie bendro veiklos aprašo, kurio prireiks ir paraiškose, ir kasdienybėje. Norint nupasakoti savo kūrybą, jos tikslą, formą, turinį ir daug kitų dalykų, svarbu pasirinkti toną, stilių, kuriuo norite komunikuoti su žiūrovu, kad, be spektaklio turinio, jis „išgirstų“ ir jūsų charakterį, humoro jausmą. Sukurdami kuo spalvingesnį savo paveikslą, padedate būsimam žiūrovui tinkamai nusiteikti jūsų siūlomam turiniui, kas palengvina ir kūrinio priėmimą.

Visa tai turėtų tęstis ir kituose jūsų tekstuose: pranešimuose spaudai, informaciniuose tekstuose bilietų platinimo svetainėse, spektaklių programėlėse. Tiesa, jei pastarosios suteikia visišką laisvę jūsų kūrybai ir saviraiškai, nepamirštant tinkamai paminėti kūrybinę grupę ir rėmėjus, komunikacijai prieš spektaklį skirtai tekstai turėtų išlikti funkcionalūs.

Pranešimai spaudai

Pradėkime nuo to, kad pranešime spaudai svarbiausias yra pavadinimas ir pirmoji pastraipa. Čia lyg parodoje į 100 žodelių turi sutilpti visa esminė informacija: kas, kur, kada, apie ką. Kitu atveju rizikuojate, kad jūsų darbas nueis perniek – kasdieninis didžiulis informacijos srautas lemia tai,

Jog nemažai tekstų skaitomi juos permetant akimis, daugiausiai dėmesio kreipiant į pavadinimą ir išryškintas teksto dalis. Pranešimas spaudai pirmiausia yra informacija žiūrovui, kuris galimai nėra nieko girdėjęs apie jus ar jūsų meno šaką. Kuo didesnės auditorijos siekiate, tuo paprastesnis ir aiškesnis turėtų būti jūsų tekstas. Tik nišiniams renginiams pristatyti arba nuolatiniams žiūrovams skirti pranešimai gali būti pilni filosofinių minčių, ilgų sakinių ir sudėtingų kalbos formų.

Komunikacijos menas

Visuomet išryškinkite savo unikalumą – kuo jūs skiriatės nuo kitų kūrėjų, kodėl jus verta pamatyti, apie ką kalbatės su žiūrovu? Tai – jūsų komunikacijos ašis. Ją svarbu tinkamai ištransliuoti ir kultūros žurnalistams. Nors Lietuvoje dar gajai nuostata, jog apie menininkus privalo rašyti žmonės „iš šalies“, svarbu suprasti, jog kiekviename didesniame kultūros skiltį turinčiame leidinyje dirba tik vienas jų kuruojantis žurnalistas. Net labai norėdami jie nepajėgia aprėpti šio lauko taip, kaip smulkesnė, į menus orientuota spauda. Todėl labai svarbu savo naujienas skelbti drąsiai, ieškoti ir palaikyti ryšius su žiniasklaidos atstovais. Sveikintina

praktika būtų kartą per sezoną surengti spaudos konferenciją, kurioje asmeniškai susipažintumėte su žurnalistais, atnaujintumėte kontaktus, papasakotumėte jiems apie savo planus. Be to, spaudos konferencijos, kaip ir sumanytos viešos akcijos, žaidimai, loterijos, stendai dideliuose renginiuose ir bet kokia pridėtinė žiūrovą įtraukianti veikla taip pat gali veikti kaip nemokama jūsų reklama.

Spektaklio informacija

Prisišaukus žiūrovą, svarbu jo neatbaidyti paskutiniame žingsnyje. Pateikdami informaciją bilietų pirkimo vietoje, gerai apgalvokite detales. Nepamirškite nurodyti trukmės, amžiaus ceno, specialių reikalavimų (tik stovimos vietos; žiūrovas juda spektaklio metu; naudojami šviesos ar kvapų efektai ir t. t.). Kiekviena detalė yra labai svarbi kuriant žiūrovo ir jūsų tarpusavio pasitikėjimą, jį nuteikiant vienokiam ar kitokiam atvirumui, spektaklio priėmimui. Tai gali atsispindėti ir informaciniame tekste apie spektaklį, kuris turėtų būti trumpesnis nei pranešimas spaudai, tačiau kiek platesnis nei bendra informacija apie kūrybinę komandą.

You never pitch alone! / Niekada nepičiiname vieni!

Lene Bang

Danijoje dirbanti kūrybos prodiuserė ir dramaturgė Lene Bang dalijasi savo požiūriu į ypatingą konferencijų elementą: – idėjų pristatymą (angl. „pitching“). Šiame straipsnyje ji dalijasi patirtimi, sukaupta dirbant konsultante, pristatant idėjas, projektus ir artimai bendradarbiaujant su Skandinavijos scenos menų atlikėjais bei trupėmis, siūlant inovatyvias idėjas ar žinomus darbus scenos menų festivaliuose, konferencijose.

Nuo ko pradėti?

Svajonė suformuluojama po kruopščių ir nuoseklių apmąstymų. O paversti tai sėkmingais

projektais prireiks nuolatinio darbo. Būdamas prodiuseriu ar menininku, esate lyg tyrinėtojas, kurio išgyvenimo galimybė priklauso nuo turimų išteklių. Jūsų tikslas – kad išgyventų visi komandos nariai, o taip pat – kad rėmėjai ir išoriniai partneriai paremtų Jūsų darbą. Visa tai daugiausia priklauso nuo Jūsų stiprybės, sveikatos, gebėjimo rinkti informaciją ir perteikti šias žinias tinkamiausiu būdu. Savo darbe aktyviai kuriu tinklus, taip pat priėmiau iššūkį pristatyti projektus ISPA (Tarptautinėje scenos menų bendruomenėje), IETM, PAHN prodiusuotame „Norway Now“ Niujorke ir Jokahamoje, internetiniame CPH STAGE pristatyme. Mokiau skandinavų menininkus, pristačiusius savo idėjas ICE HOT Nordic Dance Platform Reikjavike, Islandijoje, 2018 m. Taip pat mačiau, kaip kolegos daro pristatymus APAM Australijos scenos menų mugėje, ir PAMS scenos menų mugėje Seule ir kituose renginiuose. Dėl 2020 m. taikomų apribojimų,

susijusių su COVID-19, kontaktų mezgimas ir idėjų bei projektų pristatymas persikėlė į internetinę erdvę.

Pristatymas

Idėjų / projektų pristatymas – pasiteisinusi disciplina, galinti tapti dar vienu Jūsų darbo įrankiu! Jis skirtas sustiprinti projekto meninius ir finansinius aspektus. Trumpai tariant, idėjų pristatymas – tai kruopščiai laike suplanuotas profesinio susitikimo šansas, forumas kūrėjams ir meno profesionalams pasidalinti savais ir atrasti naujus scenos meno projektus. Tai reali galimybė išplėsti Jūsų tinklus, išlošti daugiau laiko ir ilgainiui pritraukti investicijų, steigėjų trupėms, prodiuserių bei gastrolių partnerių. Profesionaliam pasirodymui, skirtam pristatyti savo darbą, gali būti skiriamos penkios, septynios ar dešimt minučių. Per tą laiką turite iškomunikuoti savo viziją, misiją, sąlygas, poreikius, aplinkybes ir unikalumą. Toks prisistatymas – tai konkurencingas formatas, kuriuo galima pasinaudoti gavus kvietimą ar pateikus paraišką. Taigi iš Jūsų tikimasi, kad būsite gerai pasiruošę sukurti įtikinančią istoriją ir įkvėpti smalsumą.

Žaidimas ir tai, kas jį keičia

Mano žiniomis, pitčingo terminas kilo iš beisbolo, ir juo apibūdinama strategija, kuria žaidėjas (pitčeris) meta kamuoliuką. Šis žargonas persikėlė į reklamos bei viešųjų ryšių sritis, ir buvo pritaikytas pardavimo praktikai filmų ir muzikos industrijose. Palyginimas su sportu aiškus: – šis „padavimas“,

pristatymas – tai didesnio žaidimo dalis. Kiekviename žaidimo žingsnyje bus naudojamos skirtingomis strategijomis, – viskas priklausys nuo laiko, konteksto ir tikslo! Savo tyrimuose ir ruošdamasi pristatymui įsiklausiau į tai, su kokiomis problemomis susiduria rašytojai, pristatydami trumpą, gerai paruoštą pranešimą, kuris sukelia investuotojams / prodiuseriams euforiją dėl būsimojo scenarijaus. Žinutė buvo paprasta – gerai paruošus pasiūlymą, investuotojai skiria rašytojams daugiau vertingo susitikimo laiko. Lėtai ir užtikrintai potencialus projektas pasieks didžiuosius industrijos žaidėjus. Laikas – pinigai, ir kelias pirmyn tokiam glaudžiam persipynusiam tinkle gali pasisukti netikėtai. Svarbu ir tai, kad norėdamas žaisti „žaidimą“, turi žinoti jo taisykles, kitaip gali nepasisekti. Kai jau išmokote „žaidimą“, galite jį įpinti ir savo filosofijos ar, jei reikia, pakeisti taisykles. Šiomis dienomis tokie pristatymai – pasaulyje dažnai naudojama praktika ir veikiau – pasaulyje paplitęs įrankis. Naudodamiesi juo, susitariame dėl aiškaus tikslo ir tada dirbame siekdami rezultatų ir norėdami daugiau galimybių. Scenos menų pasaulyje ir rinkoje projektų pristatymas – tai dar besivystantis formatas. Pasinaudokite šia galimybe, ištyrinėkite minėtą priemonę, pasitelkite ją, išnaudokite jos suteikiamą potencialą. Vertinkite projektų pristatymą kaip būdą augti, mažai kaštų reikalaujantį susitikimą ir prekės ženklo kūrimo įrankį. Taigi, jei išlavinsite projekto pristatymo įgūdžius taip, kaip lavinate savo kūną ar rūpinatės savo mityba, pasakodami savo istorijas sukursite nepakartojamą patirtį, įvaldysite šią metodiką!

Metodologija

Mano, kaip konsultantės, tikslas – į procesą įterpti kritinį mąstymą, ištransliuoti vizijos realumą ir potencialą bei užtikrinti, kad prodiuseris ar menininkas atsitrauktų nuo perspausto pardavinėjimo, liktų prie realių galimybių. Mano siekis – įkvėpti Jus aštrinti asmeninius įgūdžius, leisti galimybės kilti iš Jūsų tikslingo strateginio darbo ir jo sąsajos. Mano kartojama mantra – „niekada nepristatinėjate vieni“, ir mano požiūris į šį procesą – holistinis. Tai miniu dėl kelių priežasčių: pirmiausia, pasiūlymo pristatytojas perteikia visos komandos ir (ar) projekto kultūrą, antra, pristatytojas priklausomas nuo paramos, pasitikėjimo ir grįžtamojo ryšio, gaunamo iš vidinės komandos prieš atliekant pristatymą gyvai ar internetu. Trečia, esate priklausomi nuo tolesnių pokalbių ir grįžtamojo ryšio iš išorinių kolegų ir potencialių partnerių. Nepaprastai vertinga mano sukaupta patirtis – dirbti skirtinguose kontekstuose. Pasisekė sutikti nuostabių, paveikių kalbėtojų, kurie įkvėpė tobulinti savo pasiūlymų pristatymo įgūdžius. Jei atvirai, nežinau, ar esu nepriekaištinga pristatytoja. Dar turiu daug ko išmokti. Nepaisant to, galiu nedvejodama atpažinti nuostabų pristatymą. Manau, galite ir Jūs! Skyrę laiko įvertinti, kas yra geras pristatymas, galite išskoduoti patrauklaus pristatymo DNR ir atsakyti sau, kaip pritaikyti šį formatą savo ir komandos nuostatoms ir įgūdžiams.

Kritika

Kartais tokie pristatymai vyksta integralumo ir realistiškų lūkesčių sąskaita. Atsižvelgiant į scenos menų pobūdį, savo pristatymus ir reklamą modeliukite pagal laisvos konkurencijos, mokesčiais finansuojamos ir ilgalaikės ar ribotos apyvartos sistemos principus. Mano nuogąstavimus kelia situacijos, kuomet iš scenos menų bendruomenės tikimasi, kad lengvai prisitaikys ir imituos komercinės, didelės finansinės rizikos industrijos modelius ir įrankius. Maloniai prašau Jūsų kritiškai ir atvirai įsivertinti savo galimybes. Scenos menų industrija susiduria su išskirtiniais iššūkiais. Kad paruoštumėte tinkamus argumentus dėl investavimo į menus dabar ir ilgalaikėje perspektyvoje, turite pasitelkti kritinį mąstymą ir remtis kiekvieno savo darbo ir jo konteksto analize.

Nuo dėlionės iki pristatymo

Dabar metu Jums iššūkį per tris minutes pristatyti savo projektą. Pasipraktikavę apsiribokite tekstu iki 350 žodžių, 5 nuotraukomis ir (ar) vienu vaizdo įrašu. Kad repetacijų metu gautumėte kokybišką grįžtamąjį ryšį, raginčiau ruoštis su pristatymo partneriu. Į pasirengimą žiūrėkite kaip į dėlionę. Neabejoju, kad atrasite savo asmeninį pristatymo stilių ir toną. Taip galėsite tinkamiausiai

iškomunikuoti savo mintį. Nesvarbu, ar Jūsų formatas skirtas gyvam ar nuotoliniam pateikimui, pristatymą sudaro tie patys esminiai elementai. Supraskite, kad bus pastebėta viskas, ką pateiksite per pristatymą. Taigi, jei Jūsų elementai neatrodo lengvai iškomunikuojami ar realistiški, paprasčiausiai jų atsisakykite ir taip pakeiskite pristatymo ritmą. Dirbdami su šiais elementais, turėtumėte smagiai leisti laiką ir suvokti, kaip veiksminga dirbti su pristatymo partneriu ar artimais kolegomis, kurie bus jūsų bandomoji auditorija. Raginu gerai pasiruošti per treniruotes ir bandymus.

Žemiau pateikiamas paprasto, bet veiksmingo pristatymo siužeto pavyzdys:

- A** Pojūtis (sukelkite smalsumą, padės antraštės ir vaizdai);
- B** Paaiškinimas (faktai ir kontekstas);
- C** Tolesnis įsitraukimas (kaip tikslinės grupės gali įsitraukti ir Jums padėti, susikirtimo taškas).

Siužetą galite kurti užduodami svarbius klausimus. Taip savo pristatymui sukursite asmeninį scenarijų.

- Kada supratote, kad Jūsų darbe atsiskleidžia unikali pozicija?
- Kiek projektas jau išvystytas?

- Kaip kontaktuojate su savo auditorija?
- Kas gali pasikeisti, kaip vystosi Jūsų projektas?

Kiekviename žingsnyje turite apmąstyti, kaip iškomunikuoti projektą stipriausiu įmanomu būdu, naudojantis šiais elementais:

- Žodžiai (Jūsų scenarijus ar tekstas skaidrėse);
- Balsas (kalbėjimas gyvai, iš anksto įrašytas balsas ar šių elementų variacijos);
- Vaizdai (užtikrinkite, kad vaizdai atspindėtų projekto estetiką ir (ar) praktiką);
- Faktai (esminės detalės, dydis, laikas, datos, kaina* (gali būti svarbu*)).

Nuorodos į konferencijas ikvėpimui sužadinti:

www.ispa.org
www.icehotnordicdance.com
www.tanzmesse.com/en/
<https://cinars.org/cinars>
www.tanzmesse.com/en/
www.cphstage.dk/en/

Daugiau apie rašytoją

lenebang.org

Aktualiausia informacija apie šiuolaikinių šokių ir cirką Lietuvoje

Lietuvos šokio informacijos centras kviečia pradedančiuosius profesinį kūrybinį kelią ir jau tvirtai juo einančius, naudotis specialiai jums parengtais įrankiais, palengvinančiais aktualiausios informacijos apie šiuolaikinių šokių ir cirką paiešką.

Tai - neatsiejami jūsų pagalbininkai šokio ir cirko sferoje vykstančių procesų stebėjimui, Lietuvos šiuolaikinio šokio, cirko pristatymui vietiniu ir

tarptautiniu mastu.

Lietuvos šokio informacijos centro svetainėje taip pat rasite idomius straipsnius bei pokalbius su profesionaliais šokio ir cirko menininkais, spektaklių recenzijas, kvietimus dalyvauti Lietuvos ir tarptautiniuose projektuose ar mokymuose bei visą aktualią informaciją iš Lietuvos ir užsienio, centro vykdomas veiklas ir įgyvendinamus projektus.

Lietuvos šokio, cirko duomenų bazė –

tai viešas katalogas, kuriame pateikiama informacija apie profesionalius Lietuvos šiuolaikinio šokio, cirko kūrėjus ir atlikėjus, trupes ir teatrus. Kataloge taip pat galima rasti informaciją apie svarbias šokio ir cirko sektoriaus organizacijas ir asociacijas, Lietuvoje vykstančius tarptautinius festivalius ir veikiančias šokio ir cirko edukacijos erdves, projektus bei aukštąsias mokyklas, rezidencijas. Visa informacija pateikiama taip, kad jūs galėtumėte susipažinti su kūrėjų ar organizacijų veikla per trumpus prašymus, vizualia medžiaga, ir žinoma, gauti jų kontaktinę informaciją. Katalogo informacija skelbiama lietuvių ir anglų kalba bei yra nuolat atnaujinama pagal kūrėjų ir organizacijų pateiktą informaciją.

Dar daugiau šokio ir cirko
www.dance.lt

Lithuanian Dance and Circus Scene

supažindina su šiuolaikinio šokio ir cirko kūrėjų pristatytais spektaklių ir kūrybinių projektų premjeromis. Kiekvienų metų kataloge siūloma apžvelgti trumpus spektaklių premjerų vaizdo įrašus, nuotraukas, kūrybinės trupės aprašymus. Čia galima rasti ir kūrėjų kontaktinę informaciją.

Lietuvos šiuolaikinio šokio statistika

Jeigu ieškote statistinių duomenų apie šiuolaikinį šokį Lietuvoje, būtina pasinaudokite šiuo įrankiu. Kataloge pateikiama informacija apie pamatinius šokio sektoriaus veiklos rodiklius: kokia yra šokio spektaklių pasiūla Lietuvos miestuose, kiek kartų ir kokiose užsienio šalyse buvo pristatytas Lietuvos šokis, kaip keičiasi Lietuvos šokio organizacijų finansavimas ir kiek pajamų per kiekvienus metus sugeneruoja šokio trupės.

Universitetinės ir neuniversitetinės aukštojo mokslo studijos bei profesinio mokymo įstaigos Lietuvoje (šokis)

Naujausios informacijos apie studijų programas ieškokite aukštųjų mokyklų interneto svetainėse

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

– vienintelė šalyje specializuota muzikos, teatro, kino ir šokio meno aukštoji mokykla. Akademijos misija – užtikrinti tvarią meno ir meno tyrimų plėtrą, dalyvauti formuojant šalies meninio švietimo ir kultūros politiką, puoselėti dvasinę visuomenės darną ir nacionalinį tapatumą, ugdyti talentingiausius jaunuolius kaip kūrybiškus, iniciatyvius, verslius, atvirus Lietuvai ir pasauliui menininkus. 1998-aisiais akademijoje buvo surinktas pirmas šokėjų kursas. Nuo 2015 metų LMTA Teatro ir kino fakultete veikia Šokio ir

judiesio katedra. Kasmet teatro ir kino fakultetas organizuoja šokio festivalį „Shok akademija“. Moderniai atnaujintame LMTA Balkono teatre rodomi studentų sukurti spektakliai, vyksta savarankiškų darbų konkursai, mažieji dramaturgijos bei šiuolaikinių scenos menų festivaliai ir kt.

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos IV rūmai
Kosciuškos g. 10, 01100
Vilnius
www.lmta.lt

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Klaipėdos fakultetas

LMTA Klaipėdos fakulteto Šokio katedra buvo suformuota 2018 metais, integravus į LMTA Klaipėdos universiteto Menų akademiją. 2019 metais čia atnaujinta I pakopos Šokio subkultūros studijų programa. Tai vienintelė Lietuvoje ir Europoje šokio studijų programa, rengianti pramoginio, tautinio ir performatyvaus šokio specialistus. Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis: Menų bakalauras. Studentai, įstoję į šią bakalauro studijų programą, greta pagrindinės krypties studijų gali pasirinkti gretutinės krypties studijų Menų pedagogikos programą ir tokiu būdu įgyti kvalifikacinį laipsnį ir profesinę (pedagogo) kvalifikaciją.

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Klaipėdos fakultetas
K. Donelaičio a. 5, 92144 Klaipėda
www.lmta.lt

Vilniaus kolegijos Menų ir kūrybinių technologijų fakultetas

Vilniaus kolegijos Menų ir kūrybinių technologijų fakultetas įkurtas 2013 metais. Jame ugdomi į praktinę veiklą orientuoti aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo specialistai. Fakultetas siūlo 3 metų trukmės šokio pedagogikos specialybę. Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis: Ugdymo mokslų profesinis bakalauras, pedagogo kvalifikacija. Ši kvalifikacija suteikia teisę dirbti šokio mokytoju pradinėse, pagrindinėse mokyklose, neformaliojo ugdymo įstaigose, muzikos mokyklų choreografijos skyriuose, choreografijos mokyklose, meno mokyklose.

Vilniaus kolegijos Menų ir kūrybinių technologijų fakultetas
Vilnius: Didlaukio g. 82, 08303
mtf.viko.lt/

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

2018 metais įvykus Vytauto Didžiojo universiteto, Lietuvos edukologijos universiteto ir Aleksandro

Stulginskio universiteto integracijai, įkurta Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija. Tai naujos kartos mokytojų rengimo centras, kuriame švietimo ir visuomenės lyderiai, mokslininkai, akademikai, studentai, švietimo bendruomenė ir švietimo klausimams neabejinga visuomenė kartu įgyvendina dabarties ir ateities švietimo užmojus.

Šiuo metu Švietimo akademijoje vykdomos 4 krypčių studijų programos: gamtos, fizinių ir technologijos mokslų, kalbos ugdymo, socialinio ugdymo ir meninio ugdymo.

Kauno mieste siūloma mokomojo dalyko pedagogikos programa su šokio pedagogikos specializacija. Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis: Ugdymo mokslų bakalauras. Suteikiama profesinė kvalifikacija: Pedagogas.

Programos absolventai bus pasirengę pedagogo darbui. Jie galės įsidarbinti bendrojo ugdymo mokyklose, profesinėse mokyklose, neformaliojo ugdymo įstaigose, valstybinėse, privačiose ir visuomeninėse su edukacijomis susijusiose organizacijose.

Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

Kaunas: K. Donelaičio g. 58, 44248, Kaunas

www.svietimas.vdu.lt

Jungtinė Lietuvos muzikos ir teatro akademijos ir Vilniaus universiteto vykdoma studijų programa

Menų terapijos studijų programa – pirmoji ir vienintelė Lietuvoje Menų terapijos studijų programa. Taip pat, tai jungtinė studijų programa, sudaranti galimybę įgyti kokybiškų tarpdisciplininių žinių ir gebėjimų, perimant Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos ir programos partnerių patirtį, būtiną siekiant tapti aukštos kvalifikacijos meno terapeutu.

2019 metais Muzikos terapijos programa buvo išplėsta į tris specializacijas – dramos terapijos, muzikos terapijos ir šokio-judėsio terapijos. Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis: Sveikatos mokslų magistras.

Priėmimą į Menų terapijos studijų programą vykdo Vilniaus universitetas.

**Vilniaus universitetas
Vilnius: Universiteto g. 3,
01513**

www.vu.lt

Nacionalinė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokykla

Nacionalinė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokykla – valstybinė menų mokykla, kurioje, integruojant skirtingas meno sritis ir taikant įvairias mokymo(si) aplinkas, savo gebėjimus plėtoja ir ugdomi konkurso būdu priimti ryškius meninius gabumus turintys šalies ir užsienio mokiniai. Mokyklos Baletų skyriuje moksleiviai rengiami darbui profesionaliuose teatruose, taip pat studijoms Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose.

Nuo 2010 metų baletų skyriuje ruošiami modernaus/šiuolaikinio šokio atlikėjai. Programoje, be modernaus, šiuolaikinio bei klasikinio šokių technika, jie mokomi aktorinio meno, supažindinami su liaudies,

sportiniais, gatvės šokių stiliais, ugdomi jų improvizacijos bei kompozicijos gebėjimai. Mokiniai įgyja Baletų artisto ir Šiuolaikinio šokio atlikėjo specialybę, jiems išduodamas profesinio mokymo diplomas. Į Baletų skyriaus klasikinio šokio specializaciją mokiniai gali būti priimami nuo 1-os klasės, į modernaus/šiuolaikinio šokio specializaciją priėmimas vykdomas nuo 9-os klasės.

**Nacionalinė Mikalojaus
Konstantino Čiurlionio menų
mokykla**

**Vilnius: T. Kosciuškos g.
11, 01100**

www.cmm.lt

Šiuolaikinio šokio studijos užsienyje

Ar reikia mokyklos ar universiteto, kad taptum šiuolaikinio šokio šokėju? Taip ir ne. Studijų metu suteikiamos galimybės techniniam kūno parengimui, supažindinama su skirtingomis šokio stilistikomis, dažnai suteikiamos platesnės įvairių disciplinų teorinės žinios. Kita vertus, daugybė asmenų tampa šiuolaikinio šokio šokėjais tiesiog dirbdami su choreografais, kuriais žavisi.

Ar reikia studijų, kad taptum šiuolaikinio šokio choreografu? Didžioji dalis išvardintų užsienio mokymo institucijų turi atskiras choreografijos programas arba atskirus choreografijų kursus šokio studijų programose. Istorija rodo, jos didžioji dalis šiuolaikinio šokio choreografų niekada nestudijavo choreografijos – jie mokėsi ją kurdami. Galima ilgai diskutuoti, ar šokėjo arba choreografo talentas yra tik įgimtas, o gal ir įgyjamas. Aišku, kad mokyklos ir universitetai gali suteikti papildomų kūrybinių įgūdžių ir sukurti choreografų tobulėjimui palankią aplinką, tačiau kiekvieno žmogaus kelias yra unikalus.

P.A.R.T.S (Performing Arts Research and Training Studios)

P.A.R.T.S. mokykloje yra dviejų tipų studijos: trejų metų bakalauro programa, orientuota į techninį šiuolaikinio šokio menininko paruošimą, ir dvejų metų magistro programa, leidžianti gilintis į savo kūrybinį keletą. Mokymosi programa sudaryta seminarų principu, nes visi pedagogai dirba kaip laisvai samdomi darbuotojai atskiriems kursams, tad kiekvienų metų programa bus skirtinga. Didelis dėmesys skiriamas ir teorinėms paskaitoms filosofijos, sociologijos, meno istorijos, vadybos bei kitomis temomis.

Bruselis, Belgija
www.parts.be

„Jeigu nori būti stiprus techniškai šokėjas, rekomenduoju mokytis kur nors kitur, jeigu šiuolaikinis šokis tau lyg požiūris į pasaulį – stok čia!“

Jonas Gineika
(P.A.R.T.S., 2019 metų laida)

Amsterdam University of the Arts, Academy of Theatre and Dance

Nuo 1975 m. mokykla veikia kaip postmoderniojo šokio pradininkė. Amsterdamo universitete galima rinktis iš šių bakalauro programų: praplėsto šiuolaikinio šokio (kurį sudaro urbanistinio šiuolaikinio šokio ir modernaus šokio programos), choreografijos, šokio pedagogikos. Taip pat – choreografijos magistro.

Amsterdamas, Nyderlandai
atd.ahk.nl/en/dance-programmes

ArtEZ University of the Arts, Academy of Theatre & Dance

ArtEZ menų universitetas yra vienas didžiausių Nyderlanduose, išsidėstęs trijuose miestuose. ArtEZ šokio ir teatro akademija kviečia studijuoti ketverių metų šokio bakalauro programą anglų kalba Arnhem mieste, Nyderlanduose. Studentai mokomi tiek šokėjams, tiek choreografams reikalingų technikų ir įgūdžių.

Arnhemas, Nyderlandai
www.artez.nl/en/course/dance

Codarts Rotterdam University of the Arts

Universitete galima rinktis ketverių metų šokio programą anglų kalba, skirtą šokėjų ir choreografų paruošimui. Programoje akcentuojamas įvairiapusių šokio įgūdžių ugdymas, dėstomos įvairios modernaus, šiuolaikinio šokio technikos, suteikiami stiprūs baleto pagrindai bei galimybės dirbti su žymiais Nyderlandų choreografais. Trečiais studijų metais studentai kaip atlikėjai dalyvauja ture, apimančiame apie 30 šokio pasirodymų. Kas dveji metai renkamos menų terapijos (kurioje daug dėmesio skiriama šokio terapijai) bei choreografijos magistrų grupės.

Roterdamas, Nyderlandai
www.codarts.nl

„Universitetas
taip pat glaudžiai
bendradarbiauja su
dauguma Europos trupių,
todėl studijuojant galima
užmegzti gerų kontaktų.“

Lukas Karvelis
(Codarts Rotterdam University of the Arts, 2019 metų laida)

SEAD – Salzburg Experimental Academy of Dance

SEAD šokio bakalauro ketverių metų programa susideda iš šešių 4–6 savaičių trukmės periodų kasmet. Dėstomas šiuolaikinis šokis, baletas, joga ir kitos kūno praktikos. Pamokas papildo rengiami choreografijos, improvizacijos, įvairūs teoriniai seminarai ir pasirodymų repeticijos. Po pirmųjų dvejų metų programa dalijama į dvi atšakas: viena orientuota į choreografų, kita – į šokio atlikėjų ruošimą. SEAD taip pat kviečia studijuoti dviejose magistrų programose. I.C.E. – International Choreographic Exchange vienerių metų programa, kurioje sudarytos sąlygos kurti, dirbti choreografo asistentu bei rašyti baigiamąjį darbą. Antra magistro programa – tai pusantrių metų trunkantis šokėjo darbas BODHI PROJECT šokio trupėje. Akademija taip pat siūlo vienerių metų intensyvią FIRE programą, po kurios galima stoti į pirmus ar aukštesnius bakalauro kursus.

Salzburgas, Austria

www.sead.at

London Contemporary Dance School

Didžioji programos dalis grįsta tradiciniais šiuolaikinio šokio stiliais, daug dėmesio skiriama šokimo įgūdžiams. Mokykla yra tame pačiame pastate kaip ir garsusis The Place teatras.

**Londonas, Jungtinė
Karalystė**

www.theplace.org.uk/lcds

Folkwang University of the Arts

Tai – mokykla su ilga (vokiečių) šiuolaikinio šokio tradicija. Parengiamoji programos dalis yra gana tradicinė, artima baletui. Seminarus veda kviestiniai choreografai. Studijos vyksta vokiečių kalba.

Esenas, Vokietija

www.folkwang-uni.de

Frankfurt University of Music and Performing Arts, Department of Contemporary and Classical Dance

Bakaluro programoje jungiami klasikinio ir šiuolaikinio šokio stiliai bei improvizacija. Programą kuruoja vienas iš kontaktinės improvizacijos pradininkų Vokietijoje Dieteris Heitkampas. Labai svarbi programos dalis – šokėjo, atlikėjo patirties kaupimas.

Frankfurtas, Vokietija
www.hfmdk-frankfurt.info

CNDC (Centre National de Danse Contemporaine)

Ši šiuolaikinio šokio mokykla (École Supérieure de Danse Contemporaine) yra sudėtinė Nacionalinio šiuolaikinio šokio centro dalis. Mokykla siūlo trejų metų šokio programą. Studijos vyksta prancūzų kalba.

Anžė, Prancūzija
www.cndc.fr

Dar keletas mokyklų ir universitetų, siūlančių tarptautines šiuolaikinio šokio studijas:

The University of the Arts Helsinki

Helsinkis, Suomija
www.uniarts.fi

The Danish National School of Performing Arts

Kopenhaga, Danija
www.ddsks.dk

Fontys University, Tilburg Dance Academy

Turi choreografijos magistro dalines studijas, rengiamas kartu su Codarts Rotterdam University of the Arts. Taip pat turi cirko bakaluro programą.

Tilburgas, Nyderlandai
www.fontys.edu

Escola Superior de Dança

Lisabona, Portugalia
www.esd.ipl.pt

Falmouth University, Academy of Music and Theatre Arts

Falmouth and Penryn,
Jungtinė Karalystė
www.falmouth.ac.uk

Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance

Londonas, Jungtinė
karalystė
www.trinitylaban.ac.uk

Stockholm University of the Arts

Stokholmas, Švedija
www.uniarts.se

The Juilliard School

Miujorkas, Jungtinės
Amerikos Valstijos
www.juilliard.edu

Norwegian Theatre Academy, Østfold University College

Halden, Norvegija,
www.hiof.no

Oslo National Academy of the Arts, The Academy of Dance

Oslas, Norvegija
www.khio.no

Conservatoire National Supérieur Musique et Danse de Lyon

Lionas, Prancūzija
www.cnsmd-lyon.fr

Rambert School of Ballet and Contemporary Dance

Londonas, Didžioji
Britanija
www.rambertschool.org.uk

Šiuolaikinio cirko studijos užsienyje

Universitetinio lygio diplomus suteikiančių šiuolaikinio cirko studijų pasaulyje yra daug mažiau nei šiuolaikinio šokio, tad čia pateikiame diplomus suteikiančias ir nesuteikiančias mokymo įstaigas.

Codarts Rotterdam University of the Arts

Roterdamas, Nyderlandai

www.codarts.nl

SaSak - Salpaus Further Education

Lahti, Suomija

www.salpaus.fi

Stockholm University of the Arts (ankstesnis pavadinimas DOCH, School of Dance and Circus)

Stokholmas, Švedija

www.uniarts.se

La Central Del Circ

Barselona, Ispanija

www.lacentraldelcirc.cat

The Toulouse- Occitanie circus arts graduate school (Ésacto'Lido)

Tulūza, Prancūzija

<http://circolido.fr/>

FLIC Scuola di Circo - FLIC Circus school

Turinas, Italija

www.flicscuolacirco.it

Fontys University, Academy of Circus and Performance Art

Tilburgas, Nyderlandai

www.fontys.edu

Šiuolaikinio cirko technikų
bei kūrimo žinių galima
semtis ir užsienio rezidencijų
centruose:

- Manegen

Tinklas siūlo kasdienes
treniruotes profesionalams
Stokholme, Malmö,
Norrköping, Sundsvall
miestuose, Švedijoje.

<https://manegen.org/en/>

ABC

PRAKTINIAI
VEIKLOS
PATARIMAI
KŪRĖJAMS IR
ATLIKĖJAMS

 LIETUVOS ŠOKIO
INFORMACIJOS CENTRAS

Vilnius, 2020